

PODLOGA ZA IZRADU CILJEVA ZAŠTITE PRIRODE REPUBLIKE HRVATSKE KOJI DOPRINOSU GLOBALNOM OKVIRU ZA BIORAZNOLIKOST

Sadržaj

1. UVOD	2
2. ZAKONSKA OSNOVA I POLITIKE	2
2.1 NACIONALNI OKVIR	2
2.2 EU POLITIKE.....	3
2.3 MEĐUNARODNE OBVEZE	4
3. STANJE BIORAZNOLIKOSTI.....	4
4. CILJEVI ZAŠTITE PRIRODE	5
4.1 ZAŠTITA I OČUVANJE PRIRODE.....	5
4.1.1 ZAŠTITA PODRUČJA (GBF CILJ 3)	5
4.1.2 ZAŠTITA I OČUVANJE VRSTA (GBF CILJ 4)	7
4.2. OBNOVA PRIRODE (GBF CILJ 2)	8
4.3 OMOGUĆITI CJELOVITU ZAŠTITU PRIRODE KROZ SURADNJU S DRUGIM SEKTORIMA, SMANJITI DIREKTNE PRITISKE NA PRIRODU I OSIGURATI NJENO ODRŽIVO KORIŠTENJE	9
4.3.1 PROSTORNO PLANIRANJE (GBF CILJ 1).....	9
4.3.2 ODRŽIVO KORIŠTENJE PRIRODNIH DOBARA (GBF CILJ 10 i GBF CILJ 5).....	10
4.3.3. ONEČIŠĆENJE (GBF CILJ 7)	12
4.3.4. INVAZIVNE STRANE VRSTE (GBF CILJ 6)	15
4.3.5. KLIMATSKE PROMJENE (GBF CILJ 8) i RJEŠENJA TEMELJENA NA PRIRODI (GBF CILJ 11).....	15
4.3.6 URBANA BIORAZNOLIKOST (GBF CILJ 12)	16
4.4. OMOGUĆAVANJE SUSTAVNIH PROMJENA ZA OČUVANJE PRIRODE	17
4.4.1. ODRŽIVA POTROŠNJA (GBF CILJ 16).....	17
4.4.2. REFORMA ŠTETNIH SUBVENCIJA (GBF CILJ 18).....	18
4.4.3. ODRŽIVI POSLOVNI SEKTOR (GBF CILJ 15)	19
5. ALATI I RJEŠENJA ZA IMPLEMENTACIJU CILJEVA	20
5.1 POVEĆATI ZNANJE O STANJU PRIRODNIH VRIJEDNOSTI (GBF CILJ 14).....	20
5.2 PODIZANJE RAZINE ZNANJA I DOSTUPNOST PODATAKA (GBF CILJ 20 i GBF CILJ 21).....	20
5.3. ABS (GBF CILJ 13)	21
5.4. BIOLOŠKA SIGURNOST (GBF CILJ 17)	22
5.5. FINANCIRANJE	22
5.6. RAVNOPRAVNOST SPOLOVA (GBF CILJ 22 i GBF CILJ 23).....	23
Prilog 1: Tablični pregled predloženih ciljeva :.....	24

1. UVOD

Bogata i raznolika priroda jedan je od najvrjednijih resursa kojima raspolaže Republika Hrvatska. Priroda koja uključuje vrste, ekosustave i njihove usluge ima ključnu ulogu u zaštiti od poplava i erozije, osiguravanju vode, hrane, energije, lijekova i genetskih resursa te različitih materijala koji predstavljaju temelj za bolju kvalitetu života ljudi i ekonomski razvoj. Degradirani ekosustavi su osjetljiviji i manje otporni na poremećaje, nepogode i bolesti. S druge strane, zdravi ekosustavi nas štite od nenadanih katastrofa, a kad ih promišljeno koristimo, često nude najbolja rješenja za izvanredne situacije i dugoročno osiguravaju dostupnost prirodnih resursa o kojima direktno ili indirektno ovisimo.

Svjetski gospodarski forum procjenjuje da gotovo polovina svjetskog BDP-a¹ (oko 40 milijardi eura) ovisi o prirodnom okolišu i njegovim resursima.

U Republici Hrvatskoj, kao i u svijetu, priroda je pod stalnim pritiskom ljudskih djelatnosti. Gubitak bioraznolikosti, zajedno s klimatskim promjenama i degradacijom okoliša na kopnu i moru, predstavljaju planetarnu krizu koja prijeti zdravlju i dobrobiti ljudi, našim gospodarstvima te potkopava napore da postignemo ciljeve održivog razvoja (SDG) i ciljeve Konvencije o biološkoj raznolikosti te Pariškog sporazuma.

Na činjenicu da se priroda sve više degradira, a stopa izumiranja vrsta se ubrzava upozorava IPBES Globalni izvještaj o bioraznolikosti i uslugama ekosustava (2019.)². Pet glavnih izravnih uzroka gubitka bioraznolikosti uključuju promjene u korištenju zemljišta i mora, prekomjerno iskorištavanje resursa, klimatske promjene, onečišćenje i invazivne strane vrste koji dovode do brzog nestajanja prirode.

Potreba za zaštitom prirode posljedica je čovjekovog utjecaja na nju. S porastom broja stanovnika na Zemlji povećava se i otisak koji čovjek ostavlja na prirodu. U drugoj polovici 20. stoljeća došlo je do kulminacije, a danas je dokazano da način života kakav danas poznajemo nije održiv. Priroda i ekosustavi u dobrom stanju temelj su osiguravanja usluga ekosustava neophodnih za bolju kvalitetu života ljudi i ekonomski razvoj. Koliko je priroda značajna za Republiku Hrvatsku vidljivo je na primjeru turizma. Naime, u turizmu se ostvaruje 19,5 % hrvatskog BDP-a,³ a on se uz kulturnu baštinu temelji upravo na bioraznolikosti i ljepotama prirode.

Zaštita prirode ne smije više biti deklarativna, već stvarna aktivnost, ugrađena u sve sektore, kako bi integriranim upravljanjem korištenje prirodnih dobara postalo održivo.

2. ZAKONSKA OSNOVA I POLITIKE

2.1 NACIONALNI OKVIR

Očuvanje prirode i čovjekovog okoliša predstavlja najviše vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske i osnovu za tumačenje Ustava.

Temeljni zakonski okvir zaštite prirode čine Zakon o zaštiti prirode, Zakon o sprječavanju unošenja i širenja stranih te invazivnih stranih vrsta i upravljanju njima i Zakon o prekograničnom prometu i trgovini divljim vrstama, kao i provedbeni propisi doneseni temeljem tih zakona.

Zakon o zaštiti prirode uređuje sustav zaštite i cjelovitog očuvanja prirode i njezinih dijelova. Zakon je usklađen s odredbama Direktive o staništima i Direktive o pticama⁴.

¹ https://www3.weforum.org/docs/WEF_New_Nature_Economy_Report_2020.pdf

² <https://www.ipbes.net/global-assessment>

³ https://mint.gov.hr/UserDocsImages//2023_dokumenti//230804_turizam_u_brojkama_2022_hrv.pdf

⁴ Direktiva o pticama i Direktiva o staništima predstavljaju srž EU zakonodavstva u zaštiti prirode. Ta dva propisa zajedno postavljaju ambiciozni visoki standard očuvanja prirode za sve države članice EU-a (trenutačno 27 država). Njihova provedba

Temeljem Zakona o zaštiti prirode, zaštita prirode provodi se očuvanjem bioraznolikosti, genetske raznolikosti, krajobrazne raznolikosti i georaznolikosti na način koji omogućava zaštitu pojedinih vrsta i njihovih staništa ili čitavih područja u nekoj od nacionalnih kategorija zaštite ili kao područja ekološke mreže Natura 2000, koristeći mehanizme učinkovitog upravljanja, praćenja stanja i nadzora⁵.

Zakon o prekograničnom prometu i trgovini divljim vrstama uređuje postupanje u prekograničnom prometu i trgovini primjercima životinja i biljaka te njihovim dijelovima i derivatima u svrhu provedbe uredbi Europske unije kojima se regulira prekogranični promet i trgovina divljim vrstama. Spomenutim Uredbama osigurava se i provedba CITES Konvencije.

Zakon o sprječavanju unošenja i širenja stranih te invazivnih stranih vrsta i upravljanju njima uređuje uvođenje stranih vrsta u prirodu, njihov uzgoj i stavljanje na tržište pri čemu se provodi procjena ekološkog rizika te u slučaju kad ekološki rizik nije moguće isključiti provođenje procjene rizika invazivnosti.

Temeljni strateški dokument je Strategija zaštite prirode kojim se određuju dugoročni ciljevi i smjernice očuvanja bioraznolikosti i georaznolikosti te način njezina provođenja. Obveza izrade Strategije propisana je Zakonom o zaštiti prirode, a na prijedlog Vlade Republike Hrvatske donosi je Hrvatski sabor.

2.2 EU POLITIKE

Iskorak u pozicioniranju važnosti okolišnih pitanja na EU razini dogodio se u prosincu 2019. predstavljanjem Europskog zelenog plana (EZP) - strategije za postizanje održivosti gospodarstva EU-a pretvaranjem klimatskih i ekoloških izazova u prilike u svim područjima politika i osiguravanjem pravedne i uključive tranzicije. EZP sadržava okvirni plan s mjerama za unapređenje učinkovitog korištenja resursa prelaskom na čisto kružno gospodarstvo te za zaustavljanje klimatskih promjena, obnovu bioraznolikosti i smanjenje onečišćenja.

Strategija EU-a za bioraznolikost do 2030. temeljni je strateški dokument zaštite prirode u EU-u i jedan je od ključnih elemenata EZP-a. Komisija je Strategiju predstavila u svibnju 2020. godine. Prema Strategiji, glavna djelovanja koja treba provesti do 2030. uključuju:

- stvaranje zaštićenih područja koja pokrivaju najmanje 30 % kopnenog i morskog područja EU-a, čime se proširuje pokrivenost postojećim područjima mreže Natura 2000;
- obnovu narušenih ekosustava u cijeloj EU do 2030. godine primjenom niza mjera, uključujući smanjenje upotrebe i rizika od pesticida za 50 % do 2030. i sadnju 3 milijarde stabala diljem EU-a;
- dodjelu 20 milijardi eura godišnje za zaštitu i promicanje bioraznolikosti iz sredstava EU-a te nacionalnih i privatnih sredstava.

odvija se u prvom redu kroz uspostavljanje ekološke mreže Natura 2000. Svaka zemlja članica EU doprinosi ovoj mreži izdvajanjem najvažnijih područja za svaku pojedinu vrstu i stanišni tip naveden u odgovarajućim dodacima direktiva. Sukladno Direktivi o pticama, države članice proglašavaju područja posebne zaštite (*Special Protection Areas* - SPA) za ptice. Direktiva o staništima stvara okvir za zaštitu ostalih vrsta i stanišnih tipova za koje su države članice obvezne odrediti posebna područja očuvanja (*Special Areas of Conservation* - SAC), nakon što prođu provjeru i dobiju odobrenje Europske komisije. Ove dvije skupine područja zajedno čine mrežu Natura 2000.

⁵ Zaštita prirode provodi se osobito utvrđivanjem i procjenom stanja prirode, provedbom mjera zaštite prirode, donošenjem prostornih planova temeljem posebnog propisa i planova gospodarenja prirodnim dobrima, izradom izvješća o stanju prirode i provedbom strategije, programa i drugih dokumenata propisanih ovim Zakonom, proglašavanjem zaštićenih dijelova prirode, uspostavom sustava upravljanja prirodom i zaštićenim dijelovima prirode, povezivanjem i usklađivanjem državnog sustava s međunarodnim sustavom zaštite prirode, poticanjem znanstvenog i stručnog rada u području zaštite prirode, obavješćivanjem javnosti o stanju prirode i sudjelovanjem javnosti u odlučivanju o zaštiti prirode, poticanjem i promicanjem zaštite prirode te razvijanjem svijesti o potrebi zaštite prirode u odgoju i obrazovanju.

2.3 MEĐUNARODNE OBVEZE

Konvencija o biološkoj raznolikosti je globalno prihvaćen krovni dokument za zaštitu bioraznolikosti koji očuvanje bioraznolikosti postavlja kao temeljno međunarodno načelo u zaštiti prirode i zajedničku obvezu čovječanstva⁶.

Tijekom 15. konferencije stranaka Konvencije o biološkoj raznolikosti (COP 15) koja je održana u prosincu 2022. donesen je novi Globalni okvir za bioraznolikost iz Kunminga i Montreala⁷ (GBF) u kojem su utvrđeni jasni ciljevi za usmjeravanje globalnih mjera za zaštitu i obnovu prirode do 2030. GBF pruža smjer za dostizanje transformativne promjene, te sadrži četiri strateška i 23 specifična cilja.

Kako bi stranke Konvencije bile u mogućnosti implementirati te ciljeve, obvezne su izraditi nacionalne strategije, planove i programe za zaštitu i održivo korištenje bioraznolikosti. Od svih stranaka Konvencije se traži da Tajništvu priopće svoje ažurirane nacionalne strategije bioraznolikosti usklađene s GBF-om ili nacionalne ciljeve usklađene s GBF-om.

Obzirom na to da uz Konvenciju o biološkoj raznolikosti postoji još niz međunarodnih konvencija koje se odnose na bioraznolikost⁸, među njima je uspostavljena suradnja radi sinergije u provedbi GBF-a.

Agenda o održivom razvoju do 2030. godine⁹ sadrži 17 globalnih ciljeva održivog razvoja od kojih su dva cilja direktno usmjerena na zaštitu prirode (Cilj 14 – Očuvati i održivo koristiti oceane, mora i morske resurse za održivi razvoj i Cilj 15 – Zaštititi, obnoviti i promicati održivu uporabu kopnenih ekosustava, održivo upravljanje šumama, suprotstaviti se dezertifikaciji i zaustaviti i preokrenuti degradaciju zemljišta i zaustaviti gubitak bioraznolikosti). U 2023. godini Hrvatska je pripremila drugi Dobrovoljni nacionalni pregled o provedbi ciljeva održivog razvoja¹⁰, u kojem su prikazane aktivnosti i rezultati provedbe 17 ciljeva održivog razvoja.

3. STANJE BIORAZNOLIKOSTI

Republika Hrvatska odlikuje se velikim bogatstvom bioraznolikosti, georaznolikosti i krajobrazne raznolikosti te visokom razinom njihove zaštite, osobito u kontekstu zapadne i srednje Europe. Iako je uvrježen stav kako je u Republici Hrvatskoj priroda u dobrom stanju, podaci iz Izvješća Republike Hrvatske o stanju očuvanosti vrsta i stanišnih tipova od interesa za EU, ukazuju da je njihovo stanje u Republici Hrvatskoj nažalost nedovoljno poznato, a podatak o čak 47 % stanišnih tipova u nepovoljnom stanju osobito zabrinjava¹¹. Gotovo polovina ocjena stanja očuvanosti vrsta (izuzev ptica) od interesa za EU u Republici Hrvatskoj je nepoznata. Samo 7 % ocjena stanja očuvanosti vrsta (osim ptica) od interesa za EU je povoljno. Međutim, to vjerojatno nije u potpunosti pravi odraz stanja zbog visokog postotka nepoznatih ocjena stanja očuvanosti (47 %)¹². Dugoročni, ali i kratkoročni trendovi za ptice ocijenjeni su u još manjem broju. Visoki postotak travnjaka s nepovoljnim stanjem očuvanosti (60 %) razlog je za

⁶ Donesena je u Rio de Janeiru 1992. godine na Konferenciji Ujedinjenih naroda o okolišu i razvoju. Republika Hrvatska postala je stranka 1996. godine donošenjem Zakona o potvrđivanju Konvencije o biološkoj raznolikosti. Konvencija o biološkoj raznolikosti definira bioraznolikost kao raznolikost živih organizama što uključuje raznolikost unutar vrsta, između vrsta, te raznolikost ekosustava: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/međunarodni/1996_05_6_39.html. Bioraznolikost je nužna osnova za život na Zemlji i kamen temeljac za opstanak ljudi. Stranke potpisnice su se obvezale na ostvarivanje tri cilja Konvencije: očuvanje sveukupne bioraznolikosti, održivo korištenje komponenata bioraznolikosti te pravednu i ravnomjernu raspodjelu dobiti koje proizlaze iz korištenja genetskih izvora.

⁷ <https://www.cbd.int/doc/decisions/cop-15/cop-15-dec-04-en.pdf>

⁸ Konvencija o zaštiti migratornih vrsta divljih životinja, Konvencija o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divljih životinja i biljaka (CITES), Konvencija o vlažnim područjima (Ramsarska konvencija), Konvencija o svjetskoj baštini (UNESCO) i Međunarodna konvencija za regulaciju kitolova (IWC).

⁹ Rezolucija Opće skupštine UN-a 70/1 pod naslovom „Promijenimo naš svijet: Agenda 2030 za održivi razvoj“.

¹⁰ <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/2016/Sjednice/2023/Lipanj/229%20-%2020sjednica%20VRH/2%20CRO%20VNR%202023%20HR.pdf>

¹¹ MINGOR (2023.) Izvješće o stanju okoliša u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2017. do 2020. godine.

¹² Na razini EU stanje očuvanosti je nepoznato za 17 % ptičjih populacija, za manje od 5 % ostalih vrsta i za 10 % stanišnih tipova.

zabrinutost i zbog njihove važnosti za očuvanje divljih oprašivača, skupine koja je kod nas trenutno nedovoljno poznata, a o kojoj ovisi biljna raznolikost i sigurnost hrane.

Znanje o bioraznolikosti potrebno je i radi planiranja optimalnog razvoja infrastrukture, poljoprivrede, industrije, ribarstva, drugih sektora i grana gospodarstva koji ovise o prirodi, ali na nju imaju i najveći utjecaj. Od iznimne je važnosti da se Republika Hrvatska u svojem drugom Izvješću o stanju očuvanosti vrsta i stanišnih tipova od interesa za EU, približi EU prosjeku.

Pritisци koji uzrokuju gubitak bioraznolikosti su brojni. Gubitak bioraznolikosti i krajobrazne raznolikosti uglavnom je uzrokovan gubitkom i fragmentacijom staništa kao rezultat intenzivne poljoprivredne djelatnosti i razvoja infrastrukture, unosom i širenjem invazivnih stranih vrsta, zagađenjem, urbanizacijom i klimatskim promjenama. Također, ubrzana urbanizacija i širenje naselja duž jadranske obale ima negativan utjecaj i na krajobraznu raznolikost. Od pritiska na sastavnice bioraznolikosti može se izdvojiti kako slijedi. Najznačajnije prijetnje sisavcima su degradacija i fragmentacija staništa, krivolov i uporaba pesticida. Oko 62 % svih prijetnji vaskularnoj flori u Republici Hrvatskoj odnosi se na gubitak i/ili degradaciju staništa zbog antropogenih utjecaja, a posebno su ugrožena vlažna staništa, kao što su cretovi. Podzemna staništa i vrste su izrazito osjetljivi te ugroženi vanjskim utjecajima, a među glavnim razlozima ugroženosti mogu se istaknuti uništavanje staništa zbog gradnje cesta, intenzivna urbanizacija, onečišćenje vode otpadom i otpadnim vodama industrije i domaćinstava, intenzivna poljoprivredna proizvodnja uz uporabu mineralnih gnojiva i pesticida, promjene režima podzemnih voda ili njihove kvalitete te veliki hidrotehnički zahvati. Špilje u obalnim područjima su ugrožene onečišćenjem te izgradnjom obale. Vrulje su ugrožene onečišćenjem, zatrpavanjem obalnog područja i izgradnjom infrastrukture uz obalu. Ušća krških rijeka također su izložena nizu antropogenih aktivnosti. Budući da su stanišni tipovi povezani s vrstama čija se ugroženost procjenjuje na temelju točno određenih IUCN kriterija, može se neposredno zaključiti i o njihovoj ugroženosti.

Proizvodnja i uporaba energije trenutačno uzrokuju 75 % emisija stakleničkih plinova u EU-u. Prelazak na čistu energiju neophodan je za postizanje klimatske neutralnosti do 2050. i velika je prilika za gospodarski rast. Republika Hrvatska je pristupila izradi karata ranjivosti prostora za smještaj sunčanih elektrana i vjetroelektrana, što će služiti kao tehnička podloga za identifikaciju i odabir potencijalnih „područja ubrzanja obnovljivih izvora energije“ za sunčane elektrane i vjetroelektrane. U takvim područjima postupak izdavanja dozvola za projekte obnovljivih izvora energije će biti ubrzan i pojednostavljen, a smatrat će se i da je uvođenje energije iz obnovljivih izvora od „prevladavajućeg javnog interesa“, čime će se ograničiti razlozi za pravne prigovore na nova postrojenja.

Najveća prijetnja georaznolikosti je pritisak uzrokovan ljudskom djelatnošću, posebice prekomjernom eksploatacijom mineralnih sirovina, onečišćenjem voda, zahvatima na vodotocima, ilegalnim odlagalištima otpada, širenjem građevinskih područja, ilegalnom gradnjom te izgradnjom prometnica. Ovi zahvati imaju za posljedicu narušavanje prirodnog izgleda krajobraza, ali isto tako potiču i aktivaciju prirodnih procesa, poput klizišta, koji predstavljaju opasnost za stanovništvo i infrastrukturu. Neodgovorno i prekomjerno sakupljanje te namjerno uništavanje fosila i minerala predstavlja dodatnu prijetnju georaznolikosti.

4. CILJEVI ZAŠTITE PRIRODE

4.1 ZAŠTITA I OČUVANJE PRIRODE

4.1.1 ZAŠTITA PODRUČJA (GBF CILJ 3): Zaštita područja je najstariji i još uvijek najučinkovitiji alat za očuvanje bioraznolikosti, georaznolikosti i krajobrazne raznolikosti. Zaštićena područja su jasno geografski definirana područja koja su priznata sa svrhom i kojima se upravlja s ciljem trajnog očuvanja cjelokupne prirode, usluga ekosustava koje ono osigurava te pripadajućih kulturnih vrijednosti, na zakonski ili drugi učinkoviti način (Dudley, 2008).

Republika Hrvatska ima dugu tradiciju (preko 70 godina) prostorne zaštite pojedinih vrijednih područja, dok se Zakonom o zaštiti prirode definiraju nacionalne kategorije zaštićenih područja¹³. Mehanizam zaštite područja u svrhu očuvanja bioraznolikosti na razini EU-a temelji se na uspostavi koherentne europske ekološke mreže Natura 2000. Ekološka mreža Republike Hrvatske proglašena je 2013. godine¹⁴ sastoji od područja očuvanja značajnih za ptice – POP, područja očuvanja značajnih za vrste i stanišne tipove – POVS, vjerojatnih područja očuvanja značajnih za vrste i stanišne tipove (vPOVS) i posebnih područja očuvanja značajnih za vrste i stanišne tipove (PPOVS).

Ekološka mreža Republike Hrvatske trenutno obuhvaća 25 956 km² i pokriva 36,8 % kopnenog teritorija te 9,3 % mora pod nacionalnom jurisdikcijom (teritorijalno more i isključivi gospodarski pojas Republike Hrvatske), a sastoji se od 745 područja očuvanja značajnih za vrste i stanišne tipove (POVS) te 38 područja očuvanja značajnih za ptice (POP). Ekološka mreža obuhvaća većinu područja zaštićenih u nacionalnim kategorijama (oko 90 % površine zaštićene u nacionalnim kategorijama uključeno je u ekološku mrežu). Kada se uklone međusobna preklapanja, ukupna zaštićena površina u Republici Hrvatskoj iznosi 38,1 % kopna i 9,4 % mora, a kad se tome još pribroji i Jabučka kotlina, kao područje s posebnim režimom upravljanja (FRA - *fisheries restricted area*) dolazimo do 12,6 % zaštićenog mora pod nacionalnom jurisdikcijom.

S obzirom na to da je u Republici Hrvatskoj zaštićeno 38,1 % kopna, prioritet na kopnu predstavlja definiranje područja stroge zaštite (doprinos EU cilju od 10 % područja pod strogom zaštitom). Međutim, uzimajući u obzir trenutnu površinu zaštićenih područja koja pokrivaju morske ekosustave, postoji potreba za dodatnom zaštitom mora pod nacionalnom jurisdikcijom (doprinos EU cilju od 30 % zaštićenog morskog područja i 10 % područja pod strogom zaštitom), gdje će naglasak biti u isključivom gospodarskom pojasu (IGP).

Zaštićena morska područja obuhvaćaju ekosustave bogate bioraznolikošću koji su utočište ugroženim i rijetkim vrstama, čuvaju ugrožena staništa i potiču obnavljanje ribljih stokova. Poznato je da su dugoročne *no-take* zone najučinkovitiji alat za oporavak bioraznolikosti u moru uključujući i komercijalno važan riblji fond. Ponajbolji primjer je područje Jabučke kotline, čija se zaštita učinkovito provodi uz aktivnu podršku i zalaganje samih ribara. Vezano za priobalne morske ekosustave, livade morskih cvjetnica, pogotovo vrste *Posidonia oceanica*, značajna su staništa, uz to što su spremište ugljika izrazito su vrijedna i sa stanovišta ribarstva, potiču obnavljanje ribljih stokova jer su ključna mrijestilišta i rastilišta morskih organizama, te je naša obveza osigurati njihovo dobro stanje očuvanosti.

Stroga zaštita: Do 2030. godine potrebno je zakonski zaštititi kroz mehanizam stroge zaštite područja 10 % kopna i 10 % mora EU-a te uspostaviti učinkovito upravljanje tim područjima, što uključuje određivanje ciljeva i mjera očuvanja te praćenje. Prilikom utvrđivanja područja stroge zaštite potrebno je koristiti IUCN i nacionalne kriterije, što se odnosi na „*no take/no management*“ te uključuje područja u kategorijama: nacionalni park i strogi rezervat, odnosno područja IUCN kategorija I i II.¹⁵

Analiza za Republiku Hrvatsku pokazuje da zaštićena područja u nacionalnim kategorijama **strogog režima zaštite** (kategorija nacionalni park i strogi rezervat) **trenutno** obuhvaćaju 1,4 % kopna i 0,39 % mora Republike Hrvatske.

Upravljanje područjima: U posljednjih 15 godina zaštićenim područjima u Republici Hrvatskoj upravlja se sukladno načelima prilagodljivosti i participativnosti. U tu svrhu za zaštićena područja i

¹³ strogi rezervat, nacionalni park, posebni rezervat, park prirode, regionalni park, spomenik prirode, značajni krajobraz, park-šuma i spomenik parkovne arhitekture (zaštićena područja u užem smislu),

¹⁴ Uredba o ekološkoj mreži i nadležnostima javnih ustanova za upravljanje područjima ekološke mreže (NN 80/2019, 119/2023)

¹⁵ DG Environment (2021) Draft definition and examples of ‘strict protection’ for the marine environment in the context of implementation of the Biodiversity strategy for 2030 *Discussion paper*

područja ekološke mreže Natura 2000 obavezna je izrada plana upravljanja koji se izrađuje u suradnji s dionicima područja kroz facilitirani planerski proces (ZZOP MINGOR, 2020).¹⁶

Očuvanje područja ekološke mreže Natura 2000 i zaštićenih područja se osigurava ocjenom prihvatljivosti za ekološku mrežu (OPEM) prostornih planova i planova gospodarenja prirodnim dobrima te drugih planskih dokumenata (strategija, planova i programa) što uključuje i propisivanja uvjeta zaštite prirode za zaštićena područja, strogo zaštićene vrste i ugrožene i rijetke stanišne tipove, provedbom OPEM-a za zahvate te provedbom aktivnosti koje proizlaze iz planova upravljanja zaštićenim područjima/ekološkom mrežom, za područja za koja su planovi upravljanja doneseni. Upravljanje zaštićenim područjima provodi se kroz planove upravljanja i godišnje programe zaštite, održavanja, očuvanja, promicanja i korištenja zaštićenog područja te sukladno prostorno-planskoj dokumentaciji i drugim sektorskim planovima gospodarenja prirodnim dobrima. Također mjere zaštite, očuvanja, unaprjeđenja i korištenja zaštićenog područja pobliže se propisuju pravilnikom o zaštiti i očuvanju, odnosno odlukom o mjerama zaštite i očuvanja zaštićenog područja, ovisno o kategoriji zaštite.

Površina ekološke mreže Natura 2000 i zaštićenih područja obuhvaćena planovima upravljanja je 69,54%, a planovima je obuhvaćeno 566 područja ekološke mreže i zaštićenih područja¹⁷, a većina planova izrađena je tijekom provedbe nacionalnog strateškog OPKK projekta *Razvoj okvira za upravljanje ekološkom mrežom Natura 2000*. Postoje brojni alati namijenjeni određenoj razini praćenja učinkovitosti upravljanja, a u Republici Hrvatskoj učinkovitost upravljanja nacionalnim parkovima i parkovima prirode pratila se primjenom u svijetu najraširenijeg alata – METT (*engl. Management Effectiveness Tracking Tool*)¹⁸. Učinkovitost je na ovaj način procijenjena do sada tri puta, posljednji puta 2016. godine¹⁹ te se planira nadograditi METT upitnik i putem njega provesti novu procjenu učinkovitosti upravljanja ne samo zaštićenih područja, već i područja ekološke mreže.

PRIJEDLOG CILJEVA:

- Do 2030. zakonski zaštititi 30 % morskih područja pod nacionalnom jurisdikcijom
- Do 2030. obuhvatiti planovima upravljanja 100% zaštićenih područja (uključujući područja ekološke mreže) proglašениh do 2026. godine

4.1.2 ZAŠTITA I OČUVANJE VRSTA (GBF CILJ 4) : Očuvati divlje vrste u svoj njihovoj raznolikosti u povoljnom stanju jedan je od osnovnih ciljeva zaštite prirode. Zakonom o zaštiti prirode strogo zaštićenim divljim vrstama proglašene su one vrste koje su svrstane u visokorizične kategorije ugroženosti, kao i vrste koje takav status zaštite zaslužuju temeljem odredbi direktiva Europske unije ili međunarodnih sporazuma, čime je izvršena temeljna pretpostavka za njihovo očuvanje. U svrhu učinkovitijeg upravljanja i očuvanja divljih vrsta u prirodi prvenstveno je potrebno odrediti prioritete zaštite i očuvanja uzimajući u obzir ugroženost i pritiske. Kao najznačajniji uzroci ugroženosti za vrste za koje je procijenjen status ugroženosti identificirane su preinake prirodnih ekosustava, korištenje bioloških resursa, onečišćenje te izgradnja stambene i poslovne infrastrukture (ZZOP, 2019.). Prilikom izrade Izvješća Republike Hrvatske o napretku i provedbi mjera sukladno Direktivi o zaštiti prirodnih

¹⁶ <https://mingor.gov.hr/o-ministarstvu-1065/djelokrug/uprava-za-zastitu-prirode-1180/ekoloska-mreza-natura-2000/projekt-razvoj-okvira-za-upravljanje-ekoloskom-mrezom-natura-2000/5990>

¹⁷ MZOZT (2024.)

¹⁸ <https://www.protectedplanet.net/en/thematic-areas/protected-areas-management-effectiveness-pame?tab=Results>

¹⁹ Izvješće o provedbi i analiza upitnika za procjenu učinkovitosti upravljanja – METT (2012.-2016.)

staništa i divljih biljnih i životinjskih vrsta za razdoblje od 2013. do 2018. godine (ZZOP, 2019.)²⁰ sagledani su uzroci ugroženosti (ugroze) koji utječu na smanjivanje područja rasprostranjenosti vrsta, pad brojnosti, smanjenje kvalitete staništa i slično.

Do 2030. planirano je adresirati prioritetne ugroze (doprinos GBF ciljevima 5 i 9), te će se kroz Nacionalni plan obnove prirode definirati prioriteti (vidi poglavlje 4.2).

Prema Izvješću Republike Hrvatske o stanju očuvanosti vrsta i stanišnih tipova od interesa za EU, nepoznat status očuvanosti utvrđen je za 54 % vrsta i stanišnih tipova, dok je za 72,2 % morskih vrsta i 50 % obalnih/morskih stanišnih tipova stanje očuvanosti ocijenjeno kao nepoznato. Stoga je potrebno osigurati redovno, neprekidno praćenje stanja očuvanosti vrsta i stanišnih tipova od EU interesa te ocjenu stanja, kao i praćenje stanja vrsta koje se komercijalno sakupljaju (životinja, biljaka i gljiva), kako bi se spriječilo njihovo pretjerano korištenje te otklonila mogućnost pogoršavanja njihovih životnih uvjeta do te mjere da postanu ugrožene. Potrebno je redovito prikupljati podatke i procjenjivati odnosno ažurirati procjene ugroženosti vrsta, staništa odnosno ekosustava. Dobro poznavanje stanja očuvanosti vrsta i stanišnih tipova, kao i utjecaj ugroza na postizanje povoljnog stanja očuvanosti ključno je za definiranje uvjeta zaštite prirode koji se propisuju u planovima gospodarenja prirodnim dobrima. Stanje očuvanosti vrsta i stanišnih tipova upućuje i na prikladnost provedbe mjera očuvanja prirode.

PRIJEDLOG CILJA:

- Do 2030. poznato je stanje kopnenih stanišnih tipova na 90% površine njihove rasprostranjenosti, odnosno morskih stanišnih tipova na 50% površine njihove rasprostranjenosti

4.2. OBNOVA PRIRODE (GBF CILJ 2)

Gubitak bioraznolikosti i degradacija ekosustava nastavljaju se alarmantnom brzinom u EU kao i na globalnoj razini. Njihova obnova ključna je za osiguranje zdravlja i dobrobiti ljudi, te za rješavanje i prilagodbu klimatskim promjenama.

Zdravi ekosustavi također su važni za smanjenje i kontrolu rizika od katastrofa te za smanjenje negativnih učinaka, uključujući i ekonomske gubitke. Primjerice, u slučaju obilnih oborina, funkcionalna poplavna područja uz rijeke i močvare mogu primiti velike količine vode i tako zaštititi nizvodna sela i gradove od poplava (Lonjsko polje, Kopački rit). Takvi ekosustavi koji se ponašaju poput spužvi također mogu ublažiti utjecaje ekstremne poplave. Pošumljene padine i vegetacija pomažu stabilizirati tlo, štiteći ljude i njihovu imovinu od erozije i pojave klizišta. Kada ti ekosustavi nestanu ili se degradiraju, nestaje i njihova sposobnost ublažavanja rizika. Morski okoliš, obala i obalno područje pripadaju među područja koja su najviše izložena utjecaju klimatskih promjena. Za Mediteran se predviđa veliki porast temperatura, naročito ljeti, čak i više od svjetskog prosjeka.

Već je Europski zeleni plan istaknuo važnost zaštite i obnove prirode koja je potom kao jedan od prioriteta ugrađena u Strategiju EU-a za bioraznolikost do 2030. Naime, evaluacija Strategije bioraznolikosti EU-a do 2020. pokazala je da EU nije uspjela zaustaviti gubitak bioraznolikosti, a dobrovoljni cilj obnove najmanje 15 % degradiranih ekosustava do 2020., koji je bio u skladu s globalnom obvezom prema Konvenciji o biološkoj raznolikosti (Aichi cilj 15), nije ispunjen.

Kako bi se preokrenuo trend, usvojena je nova Uredbe o obnovi prirode²¹ s ciljem obnove degradiranih ekosustava, posebno onih s najvećim potencijalom za uklanjanje i skladištenje ugljika te za sprječavanje

²⁰ Ministarstvo zaštite okoliša i energetike, Zavod za zaštitu okoliša i prirode (2019b): Izvješće Republike Hrvatske o napretku i provedbi mjera sukladno Direktivi o pticama i glavnim utjecajima tih mjera za razdoblje 2013. – 2018.: <https://cdre.eionet.europa.eu/hr/eu/art12/envxbckow>

Ministarstvo zaštite okoliša i energetike, Zavod za zaštitu okoliša i prirode (2019a): Izvješće Republike Hrvatske o napretku i provedbi mjera sukladno Direktivi 92/43/EEZ o zaštiti prirodnih staništa i divljih biljnih i životinjskih vrsta za razdoblje 2013. – 2018.: <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/article-17-database-habitats-directive-92-43-ec-2>

²¹ Uredba (EU) 2024/1991 Europskog parlamenta i Vijeća od 24. lipnja 2024. o obnovi prirode i izmjeni Uredbe (EU) 2022/869

i smanjenje utjecaja prirodnih katastrofa. Uredba propisuje obvezu da se do 2030. obnovi najmanje 20 % kopnenih i morskih područja EU-a, a do 2050. svi ekosustavi kojima je potrebna obnova. Utvrđuje posebni pravno obvezujuće ciljeve za obnovu prirode u svim ekosustavima: od morskih, slatkovodnih poljoprivrednih i šumskih do urbanih ekosustava.

Uredba proizlazi iz Strategije EU-a za bioraznolikost do 2030. i pomoći će EU-u da ispuni svoje međunarodne obveze, posebno ciljeve iz GBF-a.

U svrhu provedbe Uredbe o obnovi prirode, Republika Hrvatska treba izraditi nacionalni plan obnove u kojem će postaviti ciljeve i mjere za obnovu. Napominjemo da Uredba definira određene fleksibilnosti, posebice u pogledu obveza uspostava mjera obnove za morske stanišne tipove navedene u Prilogu II. Uredbe, prvenstveno za skupinu 7: Meka dna (dubina manja od 1 000 metara).

Prema Izvješću Republike Hrvatske o stanju očuvanosti vrsta i stanišnih tipova od interesa za EU nepovoljan status očuvanja utvrđen je za 33 % vrsta i stanišnih tipova.

Imajući u vidu ove podatke, u nadolazećem razdoblju postoji jasna potreba za ulaganje napora u rješavanje nepoznanica u znanju, kao i za jačanjem provedbe mjera očuvanja, uključujući obnovu, kako bi se omogućila promjena u stanju očuvanosti.

PRIJEDLOG CILJEVA:

- Do 2027. usvojiti nacionalni plan obnove koji sadrži strateške ciljeve obnove prirode Republike Hrvatske
- Do 2030. uspostaviti mjere obnove na 30 % površine kopnenih stanišnih tipova u lošem stanju
- Do 2030. uspostaviti mjere obnove na 30 % površine morskih stanišnih tipova u lošem stanju

4.3 OMOGUĆITI CJELOVITU ZAŠTITU PRIRODE KROZ SURADNJU S DRUGIM SEKTORIMA, SMANJITI DIREKTNE PRITISKE NA PRIRODU I OSIGURATI NJENO ODRŽIVO KORIŠTENJE

Različiti sektori, kroz provedbu sektorskih ciljeva i aktivnosti, imaju utjecaj na prirodu. Njihov utjecaj uvelike ovisi o tome koliko se i na koji način vodi računa o očuvanju sastavnica prirode na koje sektorske djelatnosti imaju utjecaj. Ugradanja bioraznolikosti u politike, zakonodavstvo te strateške i planske dokumente i procese ključni je alat za ostvarenje ciljeva zaštite prirode.

4.3.1 PROSTORNO PLANIRANJE ([GBF CILJ 1](#))

Jedan od najznačajnijih mehanizama zaštite prirode koji se provodi kroz druge sektore je provedba ocjene prihvatljivosti za ekološku mrežu (OPEM) uključujući i propisivanja uvjeta zaštite prirode za zaštićena područja, strogo zaštićene vrste i ugrožene i rijetke stanišne tipove za prostorne planove (GBF cilj 1) i planove gospodarenja prirodnim dobrima (GBF cilj 14) na državnoj, područnoj (regionalnoj) i lokalnoj razini.

Harmonizacija zaštite bioraznolikosti postiže se kroz prostorno i strateško planiranje provedbom strateške procjene utjecaja na okoliš (SPUO) za strategije planove i programe te postupke procjene utjecaja na okoliš (PUO), kao i kroz postupke OPEM, bilo da se provode u sklopu SPUO-a ili PUO-a ili kao samostalni postupci. Ovi postupci su usklađeni s obvezama koje proizlaze iz međunarodnih ugovora, posebice onih propisanih zakonodavstvom Europske unije te se već u ranoj fazi planiranja zahvata polazi od načela predostrožnosti kako bi se utjecaji zahvata sveli na najmanju moguću mjeru i postigla najveća moguća očuvanost okoliša i prirode.

Proglašenjem isključivog gospodarskog pojasa Republike Hrvatske u Jadranskom moru 2021. godine²² stekli su se preduvjeti za pokretanje postupka izrade Prostornog plana isključivog gospodarskog pojasa Republike Hrvatske u Jadranskom moru. Ovaj alat će omogućiti multidisciplinarni pristup za lakšu

²² https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_02_10_192.html

provedbu ekosustavnog pristupa kako bi se podržala racionalna upotreba morskih resursa i uskladile trenutne ljudske aktivnosti koje utječu na morski i obalni ekosustav. Stoga će se u procesu njegove izrade osigurati prostorna komponenta vezana za prijedlog područja za dodatnu zaštitu i strogu zaštitu u moru sukladno obavezama koje proizlaze iz Strategije EU-a za bioraznolikost do 2030 (*EU pledge proces*). Ovim se dodatno doprinosi i GBF [cilju 3](#) (vidi poglavlje 4.1.1.)

PRIJEDLOG CILJA:

- Do 2027. ugraditi novo predložena područja za zaštitu u prostorni plan isključivog gospodarskog pojasa (*rok po Zakonu o prostornom uređenju je 31.12.2026.*²³)

4.3.2 ODRŽIVO KORIŠTENJE PRIRODNIH DOBARA (GBF [CILJ 10](#) i GBF [CILJ 5](#))

Bioraznolikost je ključna za proizvodnju dovoljnih količina hrane na održiv način te za otpornost i prilagodbu na različite izvanredne situacije, osobito u kontekstu klimatskih promjena kada je važno održati funkcionalnost šuma i poljoprivrednih površina. Istovremeno gospodarske i ostale ljudske djelatnosti utječu na bioraznolikost korištenjem prirodnih dobara ili zauzimanjem i korištenjem prostora pa su tako i staništa i divlje vrste u Republici Hrvatskoj uglavnom ugroženi ljudskim aktivnostima.

S druge strane, prestanak nekih ljudskih aktivnosti, poput košnje ili ispaše, također može imati negativni učinak na bioraznolikost i dovesti do prirodne sukcesije, promjene ekoloških uvjeta i nestanka vrsta. Zbog depopulacije ruralnih područja i generalno prestanka bavljenja tradicionalnim poljoprivrednim djelatnostima dolazi do zarastanja travnjačkih staništa drvenastom vegetacijom. Ovime se gubi bioraznolikost, ali zarastanje dodatno dovodi i do otežanog pašarenja i smanjuje interese poljoprivrednika za uzimanje zemlje u zakup.

Kompleksnost i važnost poljoprivrede kao ekosustava nabolje se očituje kroz brojnost usluga koje pruža, poput osiguranja hrane, energije, građevnog materijala, lijekova. No funkcioniranje poljoprivrednog ekosustava istovremeno je uvelike ovisno o uslugama prirodnih ekosustava od reguliranja brojnosti štetnika, oprašivanja biljaka, dostupnosti vode i hranjiva do osiguranja plodnosti tla. Temelj za funkcioniranje ekosustava je bioraznolikost, neovisno radi li se o prirodnom ekosustavu ili ekosustavu koji je nastao kao rezultat djelovanja čovjeka. Stoga se u Programu financiranja ekološke mreže Natura 2000 (NN 54/2022) navodi niz mjera koje imaju za cilj očuvanje bioraznolikosti staništa i vrsta od kojih su neke uvrštene u Strateški plan Zajedničke poljoprivredne politike Republike Hrvatske 2023. - 2027.

Ekološki način proizvodnje značajno doprinosi očuvanju i unapređenju bioraznolikosti i očuvanju prirodnih resursa (voda, tlo, zrak). Do 2008. godine udio površina pod ekološkom proizvodnjom u ukupno korištenim poljoprivrednim površinama bio je ispod 1 %. Međutim, površine pod ekološkom proizvodnjom kontinuirano rastu i u 2020. godini evidentirano je 108.659 hektara, s udjelom od 7,21 % u ukupno korištenim poljoprivrednim površinama.

Smanjivanje utjecaja ribarstva na morski okoliš podrazumijeva provedbu Zajedničke ribarstvene politike (ZRP), koja uz socioekonomska načela naglasak stavlja i na pitanja održivog upravljanja resursima, klimatske promjene, obnovu staništa i održavanje bioraznolikosti. Upravljanje ribarstvom se provodi donošenjem višegodišnjih planova upravljanja ribolovnim alatima uz godišnja ograničenja ulova (kvote) za određene riblje stokove. Tranzicija i prelazak na održivo ribarstvo, omogućena je kroz financijski instrument²⁴, pružanje određenih kompenzacija i sustav potpora. Kroz Program za ribarstvo i akvakulturu Republike Hrvatske za 2021. -2027., dostupna su ulaganja za prelazak na prakse koje su prihvatljive za okoliš, primjerice poboljšanje selektivnosti ribolovnih alata, ulaganja u opremu kojom se ograničavaju učinci ribolova na morski ekosustav. U najvećem iznosu isplaćuju se potpore za mjere koje su kompenzacija ribarima za trajni ili privremeni prestanak ribolovnih aktivnosti, kao i otkup ribolovnih prava što je u skladu s ciljevima ZRP-a da se smanji kapacitet flote i pritisak na riblji fond.

²³ Odluka o izradi Prostornog plana isključivoga gospodarskog pojasa Republike Hrvatske u Jadranskom moru https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2024_01_2_51.html

²⁴ Europski fond za pomorstvo, ribarstvo i akvakulturu

Loše stanje morskih resursa u Jadranskom moru, potaklo je na uspostavu bolje suradnje Republike Hrvatske i Republike Italije po pitanju očuvanja morskih ekosustava. Tijekom 2017. godine, nakon uspostave bilateralne zaštite osjetljivih područja Jabučke kotline, preporukom Opće komisije za ribarstvo Sredozemlja (*General Fisheries Commission for the Mediterranean*) GFCM/41/2017/3 uspostavljeno je područje ograničenog ribolova u Jabučkoj kotlini na 3 godine. Od 2021. godine Preporukom GFCM/44/2021/2 osiguran je trajni režim upravljanja u ovom području. Prepoznajući pozitivne učinke i uspjeh uspostave FRA područja u Jabučkoj kotlini, potrebno je nastaviti s istraživanjima i razmatrati potencijalna nova područja značajna zbog visoke bioraznolikosti ili ona značajna za mrijest i rast važnih gospodarskih vrsta. Stoga je iznimno značajno istražiti i identificirati takva područja, dati prijedloge očuvanja te u tim osjetljivim, ali za obnovu i održanje resursa ključnim područjima, uspostaviti specijalne režime očuvanja te posebno regulirati ribolov. Daljnji rad na proglašenju novih područja raditi će se u sinergiji s proglašenjem novih zaštićenih područja u moru (vidi poglavlje 4.1.1).

Morska akvakultura (marikultura) u Republici Hrvatskoj ima dugogodišnju tradiciju. Od 2013. bilježi stalan rast te uglavnom raste proizvodnja bijele ribe i plavoperajne tune, koja je ujedno ovisna o ulovnim kvotama, dok proizvodnja školjkaša stagnira s izraženijim padom u 2020. godini. Povećani pritisak na okoliš uzgajališta dolazi od organskog opterećenja što za posljedicu može imati taloženje organske tvari ispod uzgajališta, povišenje trofičkog stupnja okoliša i eutrofikaciju te širenje masnih mrlja i neugodnih mirisa. Uzgoj školjkaša najvećim dijelom se odvija na malim obiteljskim uzgajalištima uz primjenu tradicionalnih tehnologija uzgoja na plutajućim parkovima. Uzgoj kamenica se uglavnom odvija na području Malostonskog zaljeva i Malog mora (preko 84% ukupne proizvodnje), dok je uzgoj dagnje, osim na području Malostonskog zaljeva i Malog mora, značajnije zastupljen i na području zapadne obale Istre, ušća rijeke Krke, Velebitskog kanala i Novigradskog mora. Prema pokazatelju²⁵ iz 2022., kakvoća uzgajanih morskih organizama (školjkaša) i mora u kojem se uzgajaju je zadovoljavajuća. Zdravstvena kakvoća školjkaša je dobra i stabilna, dok povećani trend pojave biotoksina nije ustanovljen.

Slatkovodna akvakultura (šaranski ribnjaci) u Republici Hrvatskoj ima izrazit ekološki značaj, doprinosi očuvanju bioraznolikosti te pruža važne usluge ekosustava, s obzirom da prostrani šaranski ribnjaci, osim primarne proizvodne funkcije, predstavljaju i značajna staništa za brojne zaštićene divlje vrste (prvenstveno ptice), te se kao područja velike prirodne vrijednosti nalaze unutar ekološke mreže Natura 2000.

Proizvodnja u slatkovodnoj akvakulturi, koja uključuje uzgoj u šaranskim i pastrvskim ribnjacima, u značajnoj mjeri ovisi o klimatskim promjenama i dostupnosti vode, što se reflektira kroz proizvodne rezultate. To je ujedno jedan od razloga fluktuacija u proizvodnji koje se bilježe u posljednjih desetak godina, pri čemu je najviša proizvodnja zabilježena u 2015. godini, nakon čega je uslijedio pad proizvodnje, da bi nakon toga ponovno došlo do laganog rasta i stagnacije proizvodnje u slatkovodnom uzgoju. Stoga je jedan od prioriteta ulaganja kroz Program ribarstva i akvakulture poticanje razvoja akvakulture koja osigurava usluge zaštite okoliša kroz kompenziranje troškova koji nastaju zbog upravljačkih izazova i specifičnosti uzgoja na ribnjacima koji se nalaze u ekološkoj mreži, prema strateškom opredjeljenju definiranom kroz Nacionalni plan razvoja akvakulture za razdoblje do 2027.

U gospodarenju hrvatskim šumama tradicionalno se ističe pristup uzgoju šuma blizak prirodi. Na više od 2 milijuna hektara državnih šuma i na dijelu privatnih šuma (22.000 ha) gospodari se prema strogim standardima FSC certifikata.

Za šume i šumsko zemljište mora biti izrađen šumskogospodarski plan sukladno Zakonu o šumama. Šumskogospodarski planovi su izrađeni za sva šumska područja u Republici Hrvatskoj, zakonska su obveza i njihova izrada nije uvjetovana vlasništvom ili veličinom šumoposjeda. Površina šuma u ekološkoj mreži Natura 2000 iznosi gotovo 50 % tj. 1,2 mil. ha. Većina tog područja je zaštićena s ciljem očuvanja vrsta koje su zbog ekoloških zahtjeva vezane za šumska staništa, a dio površina je zaštićen

²⁵ <https://vrtlac.izor.hr/ords/bazapokpub/bindex>

radi očuvanja šumskih stanišnih tipova. Odredbama Zakona o zaštiti prirode definirana je izrada i donošenje planova upravljanja ekološkom mrežom. Upravljanje područjima ekološke mreže koja se nalaze unutar šuma i šumskih zemljišta integrirano je u proces gospodarenja šumama, na način da su šumskogospodarski planovi kojima se gospodari šumama i šumskim zemljištem određene gospodarske jedinice, a koji sadrže elemente propisane čl. 56. Zakona o zaštiti prirode, ujedno i planovi upravljanja ekološkom mrežom. Sukladno Zakonu o šumama, Program gospodarenja gospodarskom jedinicom s planom upravljanja područjem ekološke mreže propisuje način gospodarenja šumama i šumskim zemljištima za područje gospodarske jedinice, ali i analizu stanja ciljnih vrsta i stanišnih tipova područja ekološke mreže, ciljeve upravljanja i očuvanja ciljnih vrsta i stanišnih tipova, mjere očuvanja, aktivnosti za postizanje ciljeva i pokazatelje provedbe plana, kao i aktivnosti koje doprinose očuvanju strogo zaštićenih vrsta, ugroženih i rijetkih stanišnih tipova i zaštićenih područja za gospodarske jedinice javnog šumoposjednika i privatnih šumoposjednika. Za šumskogospodarske planove koji nisu ujedno i planovi upravljanja ekološkom mrežom kao mehanizam očuvanja ciljnih vrsta i ciljnih stanišnih tipova provodi se postupak ocjene prihvatljivosti za ekološku mrežu, a za strogo zaštićene vrste, ugrožene i rijetke stanišne tipove te zaštićena područja propisuju se uvjeti zaštite prirode.

PRIJEDLOG CILJEVA:

- Do 2030. osigurati porast poljoprivrednih površina za koje se dodjeljuje potpora za prakse koje doprinose bioraznolikosti²⁶
- Do 2030. povećati poljoprivredne površine u ekološkoj proizvodnji na minimalno 180.000 ha odnosno na minimalno 12 % ukupno korištenog poljoprivrednog zemljišta²⁷
- Do 2030. obuhvatiti planovima upravljanja za ekološku mrežu 100 % područja ekološke mreže koja uključuju šumska staništa
- Do 2030. preispitati postojeću regulaciju ribolova u zaštićenim područjima (uključujući područja ekološke mreže) i prema potrebi je nadograditi posebnim mjerama zaštite.
- Nastaviti ulaganja kroz sustav potpora/poticaja za održiv razvoj akvakulture na područjima koja doprinose očuvanju vrijednih vrsta i stanišnih tipova

4.3.3. ONEČIŠĆENJE (GBF CILJ 7)

Dostupni podaci o potrošnji mineralnih gnojiva u tonama aktivne tvari (dušik i fosfor) za Republiku Hrvatsku pokazuju oscilacije u razdoblju 2017.-2022. godine, bez znatnijih promjena u potrošnji (DZS²⁸). Prekomjerna gnojidba dušikom smanjuje prinos biljaka i dovodi do onečišćenja podzemnih voda na laganim i propusnim tlima uslijed povećanog ispiranja nitrata. Višak fosfora u poljoprivrednim tlima Hrvatske tijekom nekoliko posljednjih desetljeća prošloga stoljeća često se javljao zbog prekomjerne gnojidbe fosfatnim gnojivima. Od 2013. do 2016. godine višak fosfora prosječno se kreće oko 6.000 tona, odnosno po jedinici poljoprivredne površine ukupnog poljoprivrednog zemljišta iznosi oko 2 kg/ha, koliko iznosi i prosječni podatak EU-28 zemalja za 2013. godinu.

Uspostava FaST (*engl. Farm Sustainability Tool*) platforme²⁹ od 2024. godine omogućit će poljoprivrednicima jednostavno, održivo i racionalnije upravljanje hranjivima na poljoprivrednim površinama što će značajno doprinijeti smanjenju ispiranja hranjiva u vodu ili emisije u zrak. Dodatno smanjenje ispiranja postiže se i primjenom tehnologija precizne poljoprivrede. Intervencije kojima se gnojidba provodi u skladu s potrebama kulture, temeljem provedene analize tla, te u kojima se korisnici educiraju o optimalnim načinima gnojidbe od strane stručnjaka, značajno će doprinijeti racionalnijoj primjeni gnojiva, smanjenju gubitaka hranjiva i onečišćenja svih sastavnica okoliša.

Zakonom o održivoj uporabi pesticida³⁰ te podzakonskim propisima donesenim na temelju njega, prenesena je Direktiva o uspostavi okvira za djelovanje Zajednice u postizanju održive upotrebe pesticida. Kroz Nacionalni akcijski plan za postizanje održive uporabe pesticida (NAP) za razdoblje

²⁶ Uključuje mjere iz Strateškog plana za poljoprivredu unutar cilja 6.

²⁷ Nacionalni akcijski plan razvoja ekološke poljoprivrede 2023.-2030.

²⁸ <http://web.dzs.hr/PXWeb/sq/583ec5ae-3249-405c-a00e-ba90e961c235>

²⁹ <https://fastplatform.eu/>

2013.-2023.³⁰ propisani su ciljevi i mjere za smanjenje rizika od uporabe pesticida za zdravlje ljudi, životinja i okoliš u cjelini.

Dostupni podaci o prodaji pesticida za Republiku Hrvatsku pokazuju oscilacije u promatranom razdoblju 2017.-2022. godine, sa znatnim padom u prodaji (DZS). Smanjenje uporabe pesticida, osobito visoko rizičnih, svakako je prepoznata potreba na nacionalnoj razini. Republika Hrvatska snažno pojačava napore u promicanju integrirane zaštite bilja i smanjenju uporabe kemijskih pesticida. Proizvodnja dostatne količine hrane sigurne za potrošače moguća je primjenom inovativnih tehnika i tehnologija u kombinaciji s adekvatnim izborom sredstava za zaštitu bilja manjeg rizika ili onima koja se koriste u ekološkoj proizvodnji

Prema Planu gospodarenja otpadom Republike Hrvatske za razdoblje 2023. – 2028. godine, koji definira mjere koje je potrebno realizirati kako bi se postigli ciljevi u gospodarenju otpadom ministarstvo nadležno za poslove zaštite prirode u suradnji s Fondom za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost pristupit će rješavanju »crnih točaka«. Crne točke su lokacije u okolišu visoko opterećene otpadom koji je zaostao nakon dugotrajnog neprimjerenog gospodarenja proizvodnim (tehnološkim) otpadom.

U Planu upravljanja vodnim područjima 2022. – 2027. u poglavlju B.1.2.5. obrađeno je opterećenje voda dušikom, fosforom i sredstvima za zaštitu bilja uslijed djelovanja poljoprivrede. Modelom je dobiven detaljni prostorni raspored primjene dušika, fosfora i sredstava za zaštitu bilja na poljoprivrednim površinama koji omogućuje detektiranje kritično opterećenih površina i vodnih tijela pod utjecajem tog opterećenja.

Morski otpad predstavlja jednu od najbrže rastućih globalnih prijetnji morskim ekosustavima s velikim okolišnim i gospodarskim posljedicama, a veliki udio količina odnosi se na plastični otpad³¹. Otpad dopire u more uslijed ljudskih aktivnosti na kopnu ili moru, odnosno zbog nedostataka i propusta u sustavu gospodarenja otpadom. Procjenjuje se da oko 80 % otpada u more dopire iz kopnenih izvora i aktivnosti s kopna, poput komunalnog otpada s nepropisnih odlagališta, ispiranjem u more oborinskim vodama, kao posljedica onečišćenja s kopna od turizma i sl. Oko 20 % otpada u moru završava kao rezultat neodgovornih aktivnosti u pomorskom prometu i ribarstvu.

U Republici Hrvatskoj se od sredine 2017. godine provodi sustavno praćenje morskog otpada (naplavljenog na plažama, plutajući na površini mora, potonuloga na morskom dnu, mikroplastike u pješčanom sedimentu na plažama, površini mora i u probavnom traktu morskih životinja). Budući da se tek zadnjih godina počelo provoditi sustavno praćenje morskog otpada, procjenu stanja nije moguće izvršiti zbog nepostojanja dužeg niza podataka, a time ni predložiti kvantitativne ciljeve koji bi upućivali na to da je stanje takvo da svojstva i količine morskog otpada ne štete morskom okolišu i okolišu obalnog područja. Nastavit će se rad na unaprjeđenju postojeće baze podataka sustavno praćenog otpada u moru i prikupljenog otpada te povezivanju Informacijskog sustava gospodarenja otpadom (ISGO) i Informacijskog sustava za more (ISM) u dijelu vezanom za otpad u moru.

Očuvana priroda primarni je turistički resurs. Vizualno atraktivan akvatorij s mnoštvom otoka, uvala i zaljeva, čine obalno područje RH jako privlačnom destinacijom. Kako turizam u obalnom području čini oko 95 % ukupnog turizma u Republici Hrvatskoj te ima najizraženiju sezonalnost među svim EU zemljama, pritisak turizma na morski okoliš u najvećoj mjeri je posljedica koncentracije turističke djelatnosti u relativno ograničenom prostoru i vremenu. Osim općenitog porasta turističkog prometa, u posljednje vrijeme bilježi se i znatan rast nautičkog turizma. U zadnjih desetak godina nautički promet predstavlja najbrže rastuću granu turizma, a uz to je vezan i razvoj infrastrukture u vidu značajnog porasta broja luka nautičkog turizma i broja vezova. U odnosu na 2009. godinu broj luka nautičkog turizma porastao je za 88,8 %, dok se broj luka nautičkog turizma u 2020. godini povećao za 33 %, broj marina za 15,5 % te broj vezova za 6,9 % u odnosu na 2016. godinu.^{Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.} Negativni utjecaj na prostor i okoliš može se svesti na najmanju moguću mjeru upravljanjem razvoja, što

³⁰ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2022_04_46_573.html

³¹ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2023_07_84_1334.html

podrazumijeva planiranje racionalnog i kontroliranog, odnosno ograničenog i usmjeravanog korištenja prostora za izgradnju kapaciteta i primjenu svih mjera zaštite okoliša. Stoga će se u narednom razdoblju izraditi karta pritiska nautičkog turizma (od sidrenja i onečišćenja) temeljem kojih će se prioritzirati područja za provedu ključnih aktivnosti za ublažavanje utjecaja ovog sektora.

Nautički turizam donosi i dodatni pritisak na morske cvjetnice, naselja posidonije (*Posidonia oceanica*) koja su ugrožena mnogim ljudskim aktivnostima, a posebno veliku mehaničku štetu nanosi joj intenzivno slobodno sidrenje. Naime, posidonija raste izuzetno sporo (brzinom od 1-2 centimetra godišnje), samo jednim sidrenjem ubije se stotinjak biljaka te je za obnovu jednog m² potrebno ekstremno dugo vremena (i do 100 godina). Ova vrsta ima status rijetkog i ugroženog staništa u cijeloj EU, endemska je vrsta Sredozemlja, a u Republici Hrvatskoj je strogo zaštićena. Predstavlja izuzetno važno mrjestilište, rastilište i hranilište za više od 100 vrsta riba. Uz značaj za očuvanje bioraznolikosti i ribarstvo, naselja posidonije imaju i važnu ulogu u zaštiti obale od erozije jer zadržavaju sediment i na taj način stabiliziraju morsko dno. Također, ova područja imaju važnu ulogu u ublažavanju klimatskih promjena jer predstavljaju važna spremišta ugljika, a u novije vrijeme uočava se i pozitivan efekt u borbi protiv plastike u morima. Zbog svega navedenog ključna je vrsta morskih ekosustava, a usluge koje nam pruža nude mnoge prednosti i višestruke koristi (opskrba hranom, područje za razmnožavanje, proizvodnja kisika, sekvestracija ugljika, zaštita priobalja i dr.). Kroz suradnju sektora pomorstva, turizma i zaštite prirode usvojiti će se prioritetne aktivnosti za očuvanje posidonije posebno kroz reguliranje sidrenja kao najvećeg direktnog pritiska.

Podvodna buka je globalni pritisak i tako je treba tretirati. Glavni izvor antropogene kontinuirane buke niskih i srednjih frekvencija je brodski promet, s velikom sezonskom promjenjivosti značajnog povećanja brodova tijekom turističke sezone. Prema dosadašnjim istraživanjima utjecaja buke na bioraznolikost, prepoznati su utjecaji na morske sisavce, morske kornjače, ribe, i beskralješnjake. Dugotrajna izloženost životinja buci može rezultirati ozljedom životinje u rasponu od površinske (hematom) do prsnuća organa i smrti (barotrauma). Također, buka može uzrokovati trajni ili privremeni pomak praga sluha, smanjujući sposobnost životinje za komunikaciju i uočavanje prijetnje. Buka može maskirati bitne prirodne zvukove u moru, poput zvukova kojim životinje traže partnere ili zvukova koje proizvodi plijen ili predator čime se smanjuje njihov „socijalni“ prostor. Svi navedeni mehanizmi, kao i faktor stresa, distrakcije, konfuzije i panike, mogu utjecati na stopu razmnožavanja, rasta i smrti, što se dugoročno odražava na održivost populacije. A smanjena održivost populacija dovodi do neravnoteže u ekosustavu pa i kolapsa njegovih dijelova. Što se tiče Jadranskog mora, podaci o podvodnoj buci su relativno oskudni i do danas nesustavno prikupljeni. Iako su određena preliminarna praćenja provedena u 2013. godini, sustavno prikupljanje, evidentiranje i analiza podataka vezanih podvodnu buku u RH započelo je tek 2017. godine, međutim na vrlo ograničenom broju lokaliteta. Dodatno su istražena ograničena područja u okviru međunarodnih projekata. Bez suradnje na području cijelog Jadranskog mora, neće biti moguće procijeniti pritisak koji uzrokuje podvodna buka niti provesti mjere za postizanje ciljeva dobrog stanja okoliša. Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana. Daljnjim jačanjem sustava praćenja p odvodne buke te prikupljanjem podataka o distribuciji, razinama i izvorima buke kao i podacima o brojnosti i rasprostranjenosti ciljnih vrsta morskih organizama, batimetriji, pridnenim morskim staništima, morfologiji morskog dna te hidrografskim svojstvima morske vode ostvariti će se dostatna kvaliteta i kvantiteta dostupnih podataka za izradu pouzdanih modela podvodne buke. Modeli predstavljaju kvalitetnu podlogu za donošenje mjera ublažavanja utjecaja podvodne buke na morske organizme, no ublažavanje podvodne buke može zahtijevati širok i raznolik raspon mjera različitih sektora. Kroz suradnju sektora pomorstva, turizma, zaštite okoliša i prirode i ribarstva ojačat će se sustav praćenja i identificiranja podvodne buke. Odrediti će se značaj pritiska podvodne buke na područja važna za dupine i morske kornjače te izraditi prijedlog regulacije značajnih izvora podvodne buke koji uključuje i prijedlog za prostorno-vremensku regulaciju za prijenos u odgovarajuće sektorske dokumente koji reguliraju korištenje i kretanje izvora buke.

PRIJEDLOG CILJEVA:

- Nastaviti sa trendom smanjenja uporabe pesticida
- Zadržati oligotrofno stanje obalnog područja te do 2030. godine smanjiti pritiske na kopnu kako bi se postigao silazni trend onečišćenja
- Smanjiti utjecaj nautičkog turizma na morske ekosustave u zonama najvećih pritisaka od sidrenja i onečišćenja.
- Jačati znanja o utjecaju buke na morske organizme te uspostaviti regionalni pristup praćenju na Jadranu.

4.3.4. INVAZIVNE STRANE VRSTE (GFB [CILJ 6](#))

Na globalnoj razini, uz gubitak staništa, direktno iskorištavanje divljih vrsta, klimatske promjene i zagađenje, invazivne strane vrste (IAS) su jedna od najvažnijih direktnih prijetnja bioraznolikosti. S globalizacijom i rastom svjetske trgovine, ekonomije i turizma, raste i broj stranih i invazivnih stranih vrsta u cijelome svijetu, uključujući i Hrvatsku. U prirodi Hrvatske do sada je zabilježeno više od 600 stranih vrsta biljaka i oko 300 stranih vrsta životinja, a unesene su i gljive i druge vrste organizama. Procjenjuje se da je 10-15 % njih invazivno.

Kontrola IAS i smanjivanje njihova utjecaja na zavičajne vrste i ekosustave danas je jedan od najvećih izazova zaštite prirode. IAS često nije moguće u potpunosti ukloniti iz staništa u kojem je uspostavila populacije, osim na manjim otocima ili drugim ograničenim područjima. Zbog toga je važno preventivno djelovanje kroz zakonska ograničenja unosa stranih vrsta u prirodu, rano otkrivanje potencijalno invazivnih stranih vrsta i provođenje hitnih mjera za kontrolu širenja i eradikaciju. Provođenje preventivnih mjera i mjera kontrole u ranoj fazi invazije su najučinkovitije mjere borbe protiv IAS.

PRIJEDLOG CILJA

- Kontinuirano provoditi iskorjenjivanje ili kontrolu populacija IAS, posebno na prioritetnim područjima.

4.3.5. KLIMATSKE PROMJENE (GBF [CILJ 8](#)) i RJEŠENJA TEMELJENA NA PRIRODI (GBF [CILJ 11](#))

Prema izvješću IPCC-a (IPCC, 2019.) jedno od najosjetljivijih područja u kontekstu negativnih učinaka klimatskih promjena je područje Mediterana kojem pripada i Republika Hrvatska, a da su klimatske promjene već sada jedan od značajnijih prepoznatih pritisaka na bioraznolikost pokazuju i podaci iz Izvješća Republike Hrvatske o stanju očuvanosti vrsta i staništa od interesa za EU.

Klimatske promjene ne ugrožavaju samo endeme, već je njihov utjecaj zapažen i na široko rasprostranjenim vrstama, poput bukve, najzastupljenije vrste drveća u Republici Hrvatskoj, čije predviđene promjene rasta u 21. stoljeću diljem Europe ukazuju na ozbiljne posljedice na bioraznolikost, a koje zahtijevaju hitnu prilagodbu u gospodarenju šumama.

I u Jadranu se u proteklih 40 godina može pratiti negativan utjecaj klimatskih promjena – jačeg zagrijavanja i zaslaničavanja površinskog sloja mora, pojačanog zakiseljavanja, kao i promjene u količini i rasporedu oborina. Usporedno s tim promjenama, zabilježene su i promjene u morskim ekosustavima, npr. promjena u geografskoj rasprostranjenosti pojedinih termofilnih vrsta riba i meduza, a ozbiljno su ugrožene populacije nekih spužvi i koralja, te morskih cvjetnica, npr. posidonije čija je prisutnost u Jadranu neizmjerljivo važna jer pruža mrjestilište, hranilište, rastilište i sklonište mnogim morskim organizmima. Morske cvjetnice imaju značajan potencijal sekvestracije ugljika, kako vlastitom biomasom, tako i filtriranjem sitnog organskog materijala iz okolne morske vode. Na globalnoj razini livade morske cvjetnice odgovorne su za više od 10 % ugljika sačuvanog u oceanu, iako obuhvaćaju tek 0,2 % ukupne površine dna svjetskih mora. Osim toga, zadržavaju sediment, stabiliziraju morsko dno i na taj način sprječavaju eroziju obale.

Neka pak staništa imaju veliki potencijal u prilagodbi na klimatske promjene na kopnu, posebno u obrani od poplava. Nizinske rijeke koje uz svoje korito imaju vlažna staništa u koja se tijekom visokih vodostaja mogu izljevati, pružaju najbolji način obrane od poplava. Kako su poplave „najskuplja“ prirodna katastrofa, a predviđanja za Europu i Republiku Hrvatsku govore o povećanju rizika od poplava u budućnosti, prioritet je iznalaženje rješenja koja će ublažiti posljedice takvih događaja. Obnova rijeka i prirodnih poplavnih područja prepoznata je kao jedan od potencijalno najučinkovitijih načina ublažavanja štetnih događaja od poplava u Europi koji ujedno značajno doprinosi očuvanju riječnih ekosustava i njihove bioraznolikosti.

U EZP-u je Komisija prvi puta najavila ambiciju za postizanje klimatski neutralne EU do 2050. godine, koji je ugradila u Uredbu (EU) 2021/1119 („Europski zakon o klimi“). Komisija je u rujnu 2020. godine objavila Komunikaciju i dubinsku analizu utjecaja povećanja cilja na razini EU-a od 55% do 2030. u odnosu na 1990. godinu, te je taj cilj također ugradila u Europski zakon o klimi. Temeljem EZP-a, EU je usvojila niz zakonodavnih i strateških akata, s kojima je hrvatsko zakonodavstvo i strateško planiranje usklađeno ili se usklađuje. Tako je i prvi Integrirani nacionalni energetske i klimatski plan Republike Hrvatske za razdoblje od 2021. do 2030. (NECP³²), dostavljen u EK 2019. godine, izrađen temeljem EU Uredbe o upravljanju energetskom unijom i djelovanjem u području klime (Uredba (EU) 2018/1999) te je ključan za ostvarivanje zajedničkih ambicija klimatske neutralnosti. U ožujku 2025. usvojen je i dostavljen EK revidirani NECP³³ koji je ažuriran slijedom novog energetske i klimatske zakonodavstva „Spremni za 55“, te sukladno primjedbama Europske komisije. Također, u travnju 2020. godine donesena je Strategija prilagodbe klimatskim promjenama u Republici Hrvatskoj za razdoblje do 2040. godine s pogledom na 2070. godinu³⁴. Navodi da je u pristupu planiranju i provedbi mjera potrebno uzeti u obzir ranjivost prostora s aspekta bioraznolikosti i usluga ekosustava, koje ublažavaju učinke klimatskih promjena te dati prednost rješenjima temeljenim na prirodi (tzv. *Nature-based Solutions* – NbS).

Strategija upravljanja rizicima od katastrofa do 2030. godine³⁵ prepoznaje važnost područja očuvanja prirode, primjene prirodi bliskih rješenja u upravljanju vodama te razvoja i očuvanja zelene i plave infrastrukture.

PRIJEDLOG CILJEVA

- Dati prednost rješenjima temeljenim na prirodi prilikom kreiranja politika i provedbe projekata
- Do 2030. povećati ukupne ponore ugljika na 5.527 Mt CO₂ eq)

4.3.6 URBANA BIORAZNOLIKOST (GBF CILJ 12)

Proces snažne urbanizacije u Hrvatskoj, izražene dnevne migracije te veliki priljev stanovništva u gradove (posebice one najveće) doveli su do napučenosti gradova, nezakonite gradnje te posljedično njihove pretjerane izgrađenosti. Gradovi i naselja su se prostorno širili ovisno o potrebama nauštrb zelenih površina čija se ukupna površina kontinuirano smanjuje. Trenutno 58 % hrvatskog stanovništva živi u urbanim područjima. Do 2050. godine za Republiku Hrvatsku se predviđa povećanje od 2,3 % ukupnog urbanog stanovništva (EEA 2020.), što će zahtijevati izgradnju dodatnih stambenih objekata i infrastrukture kako bi se zadovoljio ovaj rast. Sve više gradova bori se s izazovima neodržive urbanizacije, degradacijom i gubitkom prirodnog kapitala, klimatskim promjenama i povećanjem rizika od prirodnih katastrofa, a sveukupna urbanizacija smatra se drugim najvećim pritiskom na kopnene i morske ekosustave.

³²

https://docs.google.com/viewer?url=https%3A%2F%2Fmingor.gov.hr%2FUserDocsImages%2FUPRAVA%2520ZA%2520ENERGETIKU%2Fostali%2520dokumenti%2FNECP_HRV_final_30_12_2020%2520UE.pdf

³³ https://mzot.gov.hr/UserDocsImages/KLIMA/NECP_Update_HRV_HR_FINALNO.pdf

³⁴ <https://mingor.gov.hr/o-ministarstvu-1065/djelokrug/uprava-za-klimatske-aktivnosti-1879/strategije-planovi-i-programi-1915/strategija-prilagodbe-klimatskim-promjenama-republike-hrvatske/8351> (NN 46/2020)

³⁵ https://mup.gov.hr/UserDocsImages/2022/10/Strategija_i_AkcijskiPlan_katastrofe_rizici.pdf

Gradske zelene površine uključuju gradske šume, parkove i vrtove, urbane farme, drvorede uz ceste, gradske livade i gradske živice važna su staništa za brojne vrste, posebno biljaka, ptica i kukaca, uključujući oprašivače. Izvor su važnih usluga ekosustava, uključujući smanjenje rizika od prirodnih katastrofa (npr. poplave, učinci toplinskog otoka) i njihovu kontrolu, hlađenje, rekreaciju, pročišćavanje vode i zraka te ublažavanje klimatskih promjena i prilagodbu tim promjenama. Stoga je ključno osigurati da se novi razvoj provodi na način koji štiti i poboljšava urbane ekosustave te da se na lokalnoj razini provode politike koje poboljšavaju i obnavljaju urbane ekosustave.

Potrebno je intenzivirati provedbu dokumenata prostornog uređenja kojima se planiraju zdravi ekosustavi, zelena infrastruktura te potiče primjena rješenja temeljenih na prirodi prilikom projektiranja i uređenja javnih prostora, infrastrukturnih sustava te zgrada s pripadajućim zemljištem

Hrvatska je 2021. godine donijela Program razvoja zelene infrastrukture u urbanim područjima za razdoblje 2021. do 2030. godine³⁶ s ciljem uspostave održivih, otpornih, sigurnih i za život ugodnih i uređenih gradova i općina. Njime će se stvoriti preduvjeti za bolju kvalitetu života i zdravlja ljudi i dati doprinos održivom društvenom, gospodarskom i prostornom razvoju.

U svrhu razvoja zelene infrastrukture u urbanim područjima Republike Hrvatske, Program razvoja zelene infrastrukture sadrži posebne ciljeve te konkretne mjere za provedbu tih ciljeva.

PRIJEDLOG CILJA:

- Do 2030. godine unaprijediti, raširiti, povezati i učiniti lako dostupnom zelenu infrastrukturu u urbanim područjima

4.4. OMOGUĆAVANJE SUSTAVNIH PROMJENA ZA OČUVANJE PRIRODE

4.4.1. ODRŽIVA POTROŠNJA (GBF CILJ 16)

Hrvatska kroz sektorske politike potiče održivu i odgovornu potrošnju i proizvodnju i provodi šest programa iz UN-ovog 10-godišnjeg okvira za programe održive potrošnje i proizvodnje: Informacije za potrošače, Održiva javna nabava, Održiva hrana, Održivi stilovi življenja i obrazovanje, Održive zgrade i izgradnja i Održiv turizam te o tome redovito podnosi nacionalno izvješće prema UNEP-ovoj globalnoj platformi *One Planet Network*.

U svrhu informiranja potrošača o njihovim pravima, kao i o trendovima i inicijativama koje donosi politika zaštite potrošača, koja uključuje i informacije o održivoj potrošnji, Republika Hrvatska je uspostavila nacionalni središnji portal pod nazivom „Sve za potrošače“. Portal sadrži i informacije koje se odnose na održivu potrošnju, primjerice, o utjecaju proizvoda na okoliš, proizvodima koji nose znak zaštite okoliša, zelenoj javnoj nabavi, prednostima razvrstavanja otpada i sl.

Kako bi dodatno potaknula zelenu javnu nabavu, Vlada je donijela Odluku o zelenoj javnoj nabavi kojom se obvezuje Središnji državni ured za središnju javnu nabavu integrirati zelene kriterije u javnu nabavu gdje god je to moguće.

U siječnju 2022. godine objavljeni su prvi podaci statističkog istraživanja o količinama otpada od hrane koji su pokazali da se godišnje u Hrvatskoj baci oko 286.000 tona hrane. Ovi podaci predstavljaju polazišnu točku u daljnjem ocjenjivanju i praćenju napretka provedbe aktivnosti za sprječavanje otpada od hrane. Doniranjem viškova hrane koja je sigurna i prikladna za konzumaciju sprječava se da hrana postane otpad, što je ujedno važno kao socijalna mjera te kao mjera očuvanja i zaštite okoliša. U 2022. godini usvojen je Plan sprječavanja i smanjenja nastajanja otpada od hrane za razdoblje od 2023. do 2028. godine³⁷ s ciljem povećanja količina donirane hrane, smanjenja otpada od hrane te povećanja prehrambene sigurnosti siromašnijih skupina stanovništva. Plan uključuje mjere i aktivnosti koje će doprinijeti daljnjem napretku u sprječavanju i smanjenju nastajanja otpada od hrane u svim fazama

³⁶ <https://mpgi.gov.hr/UserDocsImages/14157>

³⁷ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2022_12_156_2535.html

prehrambenog lanca. Nacionalni cilj smanjenja nastajanja otpada od hrane, u odnosu na polazišnu vrijednost, iznosi 30 % u razdoblju od 2023. – 2028. godina.

U Republici Hrvatskoj stopa kružne uporabe materijala iznosi 5,7 % (podaci iz 2021. godine) dok nacionalna stopa recikliranja iznosi 46,2% (podaci iz 2020. godine). Republika Hrvatska je stranka Baselske, Stockholmske, Rotterdamske te Minamatske konvencije koje su u sinergiji te u određenim segmentima uređuju postupanje s kemikalijama i gospodarenje otpadom tijekom njihova životnog ciklusa. Uspostavljen je nacionalni sustav za održivo gospodarenje otpadom te se promiče smanjenje nastanka otpada. Radi poticanja visokokvalitetnog recikliranja Zakonom o gospodarenju otpadom se propisuje opća obveza odvojenog sakupljanja otpada. Plan gospodarenja otpadom Republike Hrvatske za razdoblje 2023.-2028. godine³⁸ je temeljni planski dokument gospodarenja otpadom, kojim se primjenjuju načela kružnog gospodarstva, a sustav se usklađuje s novim ciljevima i politikama u gospodarenju otpadom. Mjere Plana čine dio cjelovitog pristupa održivom upravljanju resursima, uključujući i životni ciklus gospodarenja otpadom i materijalima u svrhu uspostave uvjeta za funkcioniranje kružnog gospodarstva koje će učinkovitije koristiti resurse. Provedba ovoga Plana doprinosi smanjenju stvaranja otpada, smanjenju odlaganja otpada i povećanju recikliranja otpada te će se osnažiti gospodarenje otpadom na način koji je prihvatljiv za okoliš.

Sukladno Nacionalnoj razvojnoj strategiji do 2030. godine (NN 13/2021) intenzivirat će se prijelaz na hijerarhiju gospodarenja otpadom odnosno sprječavanje nastanka otpada, pripremu za ponovnu uporabu, odvojeno prikupljanje, recikliranje, oporabu i ponovnu uporabu. Ubrzat će se ulaganja radi uspostave regionalnih centara za gospodarenje otpadom i unaprijediti kapaciteti jedinica lokalne samouprave za provedbu nacionalnog plana gospodarenja otpadom.

PRIJEDLOG CILJEVA:

- Do 2028. godine smanjiti nastanak otpada od hrane za 30 %
- Do 2030. godine povećati stopu recikliranja komunalnog otpada na 55 %

4.4.2. REFORMA ŠTETNIH SUBVENCIJA (GBF [CILJ 18](#))

Ukidanje i reforma subvencija štetnih za bioraznolikost stalni je cilj. Za Republiku Hrvatsku nužni prvi korak je identificiranje onih subvencija koje su štetne za okoliš pa tako i za bioraznolikost. U preusmjeravanju, prenamjeni, reformi ili ukidanju štetnih subvencija prioritet se može dati onima koje su posebno štetne i onima koje također ometaju druge društvene ciljeve ili nisu učinkovite sa socijalno-ekonomske perspektive.

U skladu s EU politikama (prema 8. Općem programu djelovanja Unije za okoliš do 2030.³⁹) planirano je nastaviti jačati okolišno pozitivne poticaje, uključujući i poticaje pozitivne za bioraznolikost kao i postupno identificirati i reformirati ili ukidati subvencije štetne za okoliš. Komisija će u 2024. donijeti smjernice za utvrđivanje subvencija sa štetnim djelovanjem za okoliš koje nisu energetske i fosilne subvencije, te se od 2025. u dvogodišnjim intervalima očekuju prvi izvještaj država članica. Što se ukidanja subvencija za fosilna goriva tiče, kroz mjeru koja se odnosi na izuzeće od trošarina u prometu i poljoprivredi na fosilna goriva, sukladno NECP, planirano je provesti analizu trenutačnog sustava subvencija do 2026. godine, utvrditi popratne socijalne programe koji će smanjiti utjecaj na najsiromašnije građane te definirati plan njihovog ukidanja. Ovim se primarno doprinosi klimatskim ciljevima, ali ostvaruje i pozitivne učinke na bioraznolikost.

PRIJEDLOG CILJEVA:

- Osigurati dostupnost poticaja s pozitivnim utjecajem na bioraznolikost te poticati njihovo korištenje (veza na [GBF cilj 10](#))
- Do 2026. identificirati potpore koje su štetne za okoliš te ih do 2030. reformirati i/ili ukinuti

³⁸ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2023_07_84_1334.html

³⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022D0591>

4.4.3. ODRŽIVI POSLOVNI SEKTOR (GBF [CILJ 15](#))

Poslovni sektor će igrati važnu ulogu u ispunjenju ambicije GBF-a, kao i Strategije EU-a za bioraznolikost do 2030. godine. Stoga je ulogu poslovnog sektora u očuvanju bioraznolikosti potrebno sve više osvijestiti. Više od polovine svjetskog BDP-a ovisi o prirodi i njezinim uslugama, a troškovi ulaganja u sprečavanje gubitka bioraznolikosti i obnovu ekosustava nadilaze društvene i ekonomske koristi. Potrebno je zato osigurati da tvrtke i financijske institucije usklade svoje financijske tokove i aktivnosti duž svog vrijednosnog lanca s ciljevima GBF-a.

Polazna točka za mnoge tvrtke je bolje razumijevanje njihovih ovisnosti i utjecaja na bioraznolikost, kao i potencijalnih rizika u vezi s gubitkom bioraznolikosti. U ožujku 2024. godine Komisija je objavila Studiju za metodološki okvir i procjenu potencijalnih financijskih rizika povezanih s gubitkom bioraznolikosti i degradacijom ekosustava⁴⁰. Transparentnije otkrivanje odnosa između poslovanja tvrtki u pogledu bioraznolikosti i cjelovitosti ekosustava koristit će onima koji primjenjuju inovativna rješenja i procese koji mogu pomoći u rješavanju gubitka bioraznolikosti. Iako poduzeća neizbježno utječu na prirodu i bioraznolikost, mnoge tvrtke bore se da shvate kako njihovo poslovanje, uključujući lance vrijednosti, ovisi o bioraznolikosti i utječe na nju.

U sklopu inicijative održivog razvoja gospodarstva na globalnoj razini određene su tri osnovne grupe ciljeva koji se pokušavaju postići. To su okolišni (eng. *environmental*), društveni (eng. *social*) i upravljački (eng. *governmental*) ciljevi, za koje se u praksi upotrebljava kratica ESG. U ostvarivanju navedenih ciljeva na lokalnoj i globalnoj razini ključnu ulogu ima financijska industrija čiji je zadatak usmjeriti tokove kapitala prema održivim ulaganjima, odnosno ulaganjima kojima se podržavaju ciljevi održivog razvoja. Međutim, u praksi su se pojavili izazovi utvrđivanja koje se ulaganje i u kojoj mjeri može smatrati investicijom u održivi razvoj te izazovi sprječavanja investicija u subjekte koji koriste manipulativni zeleni marketing (tzv. *greenwashing*). Osnovni problem poduzeća je usklađenje s različitim ESG standardima izvještavanja, definicija i procesa koje su za svoje potrebe te kao i komercijalne usluge razvili brojni sudionici na financijskim tržištima i rejtnške agencije. Upravo s tim ciljem EU uspostavlja regulatorni okvir ESG standarda izvještavanja i to Uredbom o objavama podataka vezanih uz održivost (SFDR)⁴¹ kojom se standardiziraju ESG procesi za sudionike na financijskim tržištima⁴² i financijske savjetnike⁴³ te Uredbom o taksonomiji⁴⁴ kojom se određuju definicije gospodarskih djelatnosti koje se mogu smatrati okolišno održivima. Krajem 2023. godine usvojena je i Direktiva o korporativnom izvješćivanju o održivosti (CSRD)⁴⁵, kojom se obvezuju trgovačka društva da objavljuju detaljne informacije o pitanjima održivosti, što će povećati odgovornost tvrtke, spriječiti različite standarde održivosti i olakšati prijelaz na održivo gospodarstvo. Nova pravila učinit će poduzeća odgovornijima za njihov utjecaj na društvo i usmjerit će ih prema gospodarstvu koje koristi ljudima i okolišu. Podaci o okolišnom i društvenom otisku trebali bi biti javno dostupni svima koje taj podatak zanima. U praktičnom smislu, tvrtke će morati izvijestiti o tome kako njihov poslovni model

⁴⁰ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/66aad452-e816-11ee-9ea8-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-310937640>

⁴¹ Uredba (EU) 2019/2088 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. studenoga 2019. o objavama povezanim s održivosti u sektoru financijskih usluga.

⁴² Sudionici na financijskom tržištu - pružatelji usluga iz financijskog sektora kako su definirani u članku 2. točki 1. SFDR-a (društvo za osiguranje koje nudi investicijski osigurateljni proizvod, investicijsko društvo koje pruža usluge upravljanja portfeljem, institucija za strukovno mirovinsko osiguranje (IORP), proizvođač mirovinskog proizvoda, upravitelj alternativnih investicijskih fondova (UAIF), pružatelj paneuropskih osobnih mirovinskih proizvoda (PEPP), upravitelj kvalificiranog fonda poduzetničkog kapitala koji je registriran u skladu s člankom 14. Uredbe (EU) br. 345/2013, upravitelj kvalificiranog fonda za socijalno poduzetništvo koji je registriran u skladu s člankom 15. Uredbe (EU) br. 346/2013, društvo za upravljanje subjektom za zajednička ulaganja u prenosive vrijednosne papire (društvo za upravljanje UCITS-ima), ili kreditna institucija koja pruža usluge upravljanja portfeljem).

⁴³ Financijski savjetnici kako su definirani u članku 2. točki 11. SFDR-a (posrednik u osiguranju koji pruža usluge savjetovanja o osiguranju u vezi s investicijskim osigurateljnim proizvodima, društvo za osiguranje koje pruža usluge savjetovanja o osiguranju u vezi s investicijskim osigurateljnim proizvodima, kreditna institucija koja pruža usluge investicijskog savjetovanja, investicijsko društvo koje pruža usluge investicijskog savjetovanja, UAIF koji pruža usluge investicijskog savjetovanja, društvo za upravljanje UCITS-ima koje pruža usluge investicijskog savjetovanja).

⁴⁴ Uredba (EU) 2020/852 Europskog parlamenta i Vijeća od 18. lipnja 2020. o uspostavi okvira za olakšavanje održivih ulaganja i izmjeni Uredbe (EU) 2019/2088.

⁴⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022L2464>

utječe na čimbenike održivosti i o tome kako vanjski čimbenici održivosti (kao što su klimatske promjene, bioraznolikost ili pitanja ljudskih prava) utječu na njihove aktivnosti. Time će se povećati odgovornost trgovačkih društava za njihov utjecaj na društvo te će ih se usmjeriti prema gospodarstvu u korist ljudi i okoliša. Predviđena je postepena primjena obveza kao i uključivanje različitih aktera na koje se odnose odredbe.

Uredbom o taksonomiji za održive aktivnosti daju se jasne informacije koje su to investicije i aktivnosti održive čime se pomaže investitorima i tvrtkama da ulažu i u okolišno prihvatljive gospodarske aktivnosti. Usvojena su dva delegirana akta (Klimatski i okolišni delegirani akt)⁴⁶ na temelju kojih se određuje pod kojim se uvjetima smatra da ekonomska djelatnost znatno doprinosi ciljevima utvrđenim Uredbom o taksonomiji (6 ciljeva).

PRIJEDLOG CILJA:

- Do 2030. osigurati potpunu primjenu zakonodavnog okvira kojim se osigurava praćenje, procjena i objava rizika, ovisnosti i utjecaja na bioraznolikost poduzeća obveznika EU zakonodavnog okvira za održivo financiranje

5. ALATI I RJEŠENJA ZA IMPLEMENTACIJU CILJEVA

5.1 POVEĆATI ZNANJE O STANJU PRIRODNIH VRIJEDNOSTI (GBF CILJ 14)

Bez znanja o stanju i trendovima prirodnih vrijednosti nije moguće optimalno sagledati gospodarsko-ekonomski potencijal koji nude, niti potrebe za očuvanjem ili upravljanjem tim vrijednostima kako bi ih se očuvalo ili po potrebi obnovilo. Uobičajeni ekonomski statistički podaci na kojima se temelji BDP, kao npr. nacionalni računi, ne uzimaju u obzir ekološke aspekte proizvodnje, potrošnje, ulaganja ili financiranja. Uključivanje prirodnog kapitala u nacionalne račune pokazat će jasnu poveznicu prirodnog kapitala s ekonomskim aktivnostima i podržati bolje donošenje odluka.

Novi okvir koji je 2021. godine u sklopu Statističke komisije UN-a usvojen na globalnoj razini, a radi se o Sustavu integriranih okolišno-ekonomskih računa ekosustava (SEEA EA), koji se u EU zakonodavstvo implementira Uredbom o europskim ekonomskim računima okoliša, omogućit će da se ta slika upotpuni integracijom ekonomskih i okolišnih aspekata. Novim prijedlogom Uredbe uvest će se dodatni moduli kao što su računi šuma i računi ekosustava, koji obuhvaćaju veličinu i stanje ekosustava (tj. propadanje) te usluge ekosustava (opskrba usjeva, oprašivanje, opskrba drva, filtriranje zraka, globalna regulacija klime, lokalna regulacija klime i turizam koji se temelji na prirodi).

Uvođenjem novog modula “računi ekosustava u ekonomske račune okoliša” želi se uspostaviti redovito izvješćivanje o veličini (obuhvatu) i stanju ekosustava i njihovoj promjeni tijekom vremena, kao i o tokovima usluga ekosustava. S obzirom da je ovo novo područje na kojem je potreban sustavni razvoj, biti će potrebno osigurati multidisciplinarnu sektorsku suradnju uz adekvatne resurse za prikupljanje informacija te njihovo analiziranje i modeliranje u sklopu daljnjeg razvoja računa ekosustava.

PRIJEDLOG CILJA:

- Do 2028. uspostaviti novi modul za račune ekosustava u ekonomskim računima okoliša

5.2 PODIZANJE RAZINE ZNANJA I DOSTUPNOST PODATAKA (GBF CILJ 20 i GBF CILJ 21)

Republika Hrvatska je ratificirala Konvenciju o pristupu informacijama, sudjelovanju javnosti u odlučivanju i pristupu pravosuđu (Aarhuška konvencija) te ju ugradila u hrvatsko zakonodavstvo. Ona jamči postupovna prava: pristup okolišnim informacijama, sudjelovanje javnosti u postupcima donošenja odluka vezanih za okoliš te pristup pravosuđu. Uz nju su, za ostvarivanje prava na zdrav život važni nacionalni mehanizmi zaštite, pa tako pravo na zdrav, čist, siguran i održiv okoliš ili pravo na zdrav život. Sukladno Zakonu o pravu na pristup informacijama (NN 25/13, 85/15 i 69/22) dio institucija

⁴⁶ https://finance.ec.europa.eu/regulation-and-supervision/financial-services-legislation/implementing-and-delegated-acts/taxonomy-regulation_en

sektora zaštite prirode uspostavilo je odgovarajuće kataloge informacija koji sadrže sistematizirane preglede dostupnih podataka o zaštiti prirode. Ministarstvo nadležno za poslove zaštite prirode (trenutno Ministarstvo zaštite okoliša i zelene tranzicije) uspostavlja i vodi Informacijski sustav zaštite prirode (ISZP) Republike Hrvatske, uvažavajući međunarodno prihvaćene standarde i obveze. Od svibnja 2015. godine u okviru ISZP dostupan je i »Bioportal«. ISZP čini skup baza podataka (flora, fauna, staništa, speleološki katastar, zaštićena područja, ekološka mreža Natura 2000 i sl.), aplikativnih rješenja i web servisa namijenjenih za pohranu, održavanje i dijeljenje podataka vezanih za različite komponente bioraznolikosti, georaznolikosti i krajobrazne raznolikosti te zaštitu prirode u Republici Hrvatskoj. Uspostavljeni su web servisi (WMS/WFS) za pregled i preuzimanje podataka o zaštićenim područjima u Republici Hrvatskoj (prema nacionalnim kategorijama zaštite), područjima ekološke mreže Natura 2000, te karta staništa Republike Hrvatske.

Kako bi se ispunile obveze koje proizlaze iz Zakona o zaštiti prirode, Zakona o pravu na pristup informacijama te Zakona o Nacionalnoj infrastrukturi prostornih podataka (NN 56/13, 52/18, 50/20), nužno je kontinuirano raditi na unaprjeđenju svih komponenti ISZP i osiguravanju njegovog stabilnog rada kako bi se stručno-znanstvenoj i široj javnosti omogućio pravovremeni i nesmetan pristup podacima. U tom cilju je potrebno dugoročno osigurati adekvatnu financijsku i kadrovsku potporu aktivnostima unaprjeđenja ISZP-a te aktivnostima standardizacije prikupljanja, obrade i verifikacije podataka. Nužno je jasno definirati i propisati uvjete korištenja podataka ISZP-a te kontinuirano raditi na ojačavanju suradnje sa znanstvenom i stručnom zajednicom te drugim institucijama iz sektora zaštite prirode i srodnih sektora, u cilju osiguravanja mehanizama za učinkovito prikupljanje i održavanje podataka te praćenje i izvještavanje o stanju prirode.

PRIJEDLOG CILJEVA:

- Kontinuirano održavati i nadograđivati ISZP
- Kontinuirano prikupljati nove podatke o stanju prirode te ažurirati postojeće
- Do 2028. kartirati preostala područja morskih staništa te kontinuirano ažurirati karte morskih i kopnenih staništa

5.3. ABS (GBF [CILJ 13](#))

Republika Hrvatska uslijed svog specifičnoga geografskoga položaja obiluje bogatstvom i raznolikošću kopnenih, morskih i podzemnih staništa, a posebna prednost je bogatstvo vrsta i podvrsta sa znatnim brojem endema, što ju čini bogatim izvorom *in-situ* genetskog materijala.

U svrhu daljnjeg očuvanja genetske raznolikosti i bioraznolikosti zavičajnih divljih vrsta na svom području, Republika Hrvatska je Zakonom o zaštiti prirode obuhvatila odredbe o pristupu i korištenju genetskog materijala zavičajnih divljih vrsta biljaka i životinja u svrhu stvaranja novih proizvoda i patenata, kako u prirodi (*in-situ*), kako i iz *ex-situ* izvora (banke gena, zbirke prirodoslovnih muzeja, botanički vrtovi, herbariji i zoološki vrtovi).

U EU je na snazi Uredba (EU) br. 511/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. travnja 2014. o mjerama usklađivanja za korisnike koje proizlaze iz Protokola iz Nagoye o pristupu genetskim resursima te poštenoj i pravičnoj podjeli dobiti koja proizlazi iz njihova korištenja u Uniji. Ova Uredba utvrđuje pravila koja uređuju usklađenost s pristupom i podjelom koristi za genetske resurse i tradicionalno znanje povezano s genetskim resursima u skladu s odredbama Protokola iz Nagoye. Učinkovita provedba ove Uredbe doprinosi očuvanju bioraznolikosti i održivom korištenju njenih sastavnica, u skladu s odredbama Konvencije o biološkoj raznolikosti.

PRIJEDLOG CILJA:

- Donijeti i provesti potrebne mjere za uspostavu cjelovitog sustava za pristup i podjelu dobiti od korištenja genetskih resursa, te provjeru usklađenosti korisnika.

5.4. BIOLOŠKA SIGURNOST (GBF CILJ 17)

Protokol o biološkoj sigurnosti uz Konvenciju o biološkoj raznolikosti (Kartagenski protokol) je međunarodni pravno-obvezujući instrument koji doprinosi osiguranju odgovarajuće razine zaštite na polju sigurnog prijenosa, rukovanja i uporabe modificiranih živih organizama (LMO), odnosno genetski modificiranih organizama (GMO) koji proizlaze iz suvremene biotehnologije i koji mogu imati negativan učinak na očuvanje i održivu uporabu bioraznolikosti, vodeći također računa o opasnostima po ljudsko zdravlje. Ovaj Protokol posebno težište stavlja na prekogranični prijenos LMO/GMO. Republika Hrvatska je postala strankom Kartagenskog protokola 11. rujna 2003. godine.

Uporaba GMO-a obuhvaća nekoliko različitih načina njihovog korištenja. To su ograničena uporaba GMO-a u zatvorenim sustavima/laboratorijima gdje se između ostalog koriste i genetski modificirani mikroorganizmi, uporaba GMO-a za hranu, hranu za životinje i preradu te namjerno uvođenje GMO-a u okoliš. Uvođenje GMO-a u okoliš može se odnositi na uvođenje GMO-a u okoliš u eksperimentalne svrhe (uspostava pokusnih polja) ili na uzgoj i kultivaciju GMO-a na većim površinama (npr. kultivacija genetski modificiranog kukuruza ili krumpira, sadnja genetski modificiranog cvijeća u hortikulturi, uvođenje u prirodu genetski modificiranih riba ili komaraca). U Republici Hrvatskoj nije odobren uzgoj i kultivacija GMO-a. Za namjerno uvođenje GMO-a u okoliš u eksperimentalne svrhe nadležno je ministarstvo nadležno za poslove zaštite prirode te postupa u skladu s odredbama Zakona o genetski modificiranim organizmima (NN 126/2019) i posebnih propisa donesenih temeljem tog Zakona, a odluke donosi na temelju stručnog mišljenja Odbora za procjenu učinaka uvođenja GMO-a u okoliš, mišljenja ostalih tijela državne uprave i šire javnosti, uzimajući pri tome u obzir načelo predostrožnosti.

PRIJEDLOG CILJA:

- Održavati i po potrebi kontinuirano nadograđivati postojeći nacionalni sustav biološke sigurnosti te provoditi potrebne mjere

5.5. FINANCIRANJE

U skladu s ambicioznim ciljevima za mobilizaciju resursa iz GBF-a potrebno je znatno i progresivno povećati razinu financijskih sredstava za bioraznolikost iz svih izvora, mobilizirajući najmanje 200 milijardi USD godišnje do 2030. godine, uključujući i povećanje ukupnih međunarodnih financijskih sredstava iz razvijenih zemalja te službeni razvojnu pomoć (SRP), na najmanje 20 milijardi USD godišnje do 2025. godine i na najmanje 30 milijardi USD godišnje do 2030. godine. Dosadašnji globalni prosjek izdvajanja SRP-a za bioraznolikost je na razini 4,9 milijardi USD godišnje, što je daleko ispod novo usvojenih ciljeva.

Republika Hrvatska je prelaskom u kategoriju razvijenih država 2011. godine, prestala biti primateljica službene razvojne pomoći. Stupanjem u punopravno članstvo EU 2013. godine, Republika Hrvatska preuzela je strateški i zakonodavni okvir politika razvojne suradnje i humanitarne pomoći EU, uz obvezu izdvajanja postotnog dijela bruto nacionalnog dohotka (BND) za SRP do 2030. godine u visini 0,33 % BND (ukupna izdvajanja Republike Hrvatske u 2022. godini iznosila su 0,22 % BND-a⁴⁷). Uslijed ovih promjena, Republika Hrvatska je preuzela status donatora međunarodne razvojne pomoći i stoga je dužna ojačati prisutnost na planu međunarodne razvojne suradnje.

U skladu s globalnim ciljem za SRP za bioraznolikost postavljenim 2012. godine na CBD COP 11, Republika Hrvatska je udvostručila SRP u području bioraznolikosti do 2015. godine, u odnosu na prosječna izdvajanja u petogodišnjem periodu 2006.-2010. godine. Međutim, ključno je da je Republika Hrvatska ovo ostvarila isključivo kroz plaćanje članarina u međunarodnim organizacijama i sporazumima te se ovdje radi o multilateralnoj razvojnoj pomoći za koju se ne očekuje daljnje povećanje te iznosi u prosjeku 40 tisuća USD/godišnje. Povećanje razvojne pomoći od strane Republike Hrvatske dodatno je moguće i kroz ugrađivanje (*mainstreaming*) bioraznolikosti u bilateralnu SRP, posebice

⁴⁷ MVEP (2023): Izvješće o provedbi službene razvojne pomoći Republike Hrvatske inozemstvu za 2022. godinu

zemljama u razvoju u području Jugoistočne Europe, budući ekosustavi ne poznaju granice, a već su uočeni negativni prekogranični pritisci na bioraznolikost, posebice na morska i slatkovodna staništa i vrste. Napominjemo da cjeloviti pristup bilateralnoj SRP za bioraznolikost kao i za druge okolišne politike treba tek uspostaviti jer Republika Hrvatska nema naglašenu donatorsku ulogu u ovom području. Sredinom 2022. godine Republika Hrvatska je službeno započela proces pristupanja OECD-u, gdje je jedna od obveza praćenje izdavanja službene razvojne pomoći u svrhu zaštite okoliša. Države članice OECD-a moraju iskazivati koliko sredstava službene razvojne pomoći godišnje izdvajaju za zaštitu okoliša i bioraznolikost (tzv. Rio markeri). Republika Hrvatska nije do danas u sklopu izvještavanja o SRP-u uključivala podatke vezane za Rio markere, ali sada kada smo u postupku pristupanja OECD-u to nam postaje nacionalna obveza. U kontekstu klimatske krize, sinergija s financiranjem aktivnosti koje ublažavaju klimatske promjene i omogućavaju prilagodbu na njihove negativne učinke svakako su dobrodošla i potrebno je težiti ovim sinergijama.

Vezano za nacionalno financiranje bioraznolikosti odnosno za globalni cilj značajnog povećanja mobilizacije domaćih resursa, Republika Hrvatska je usvojila Program financiranja ekološke mreže Natura 2000 (NN 54/2022) koji sadrži sveobuhvatni pregled strateških prioriteta i prioritetnih mjera potrebnih za očuvanje ekološke mreže Natura 2000 i s njome povezane zelene infrastrukture kao i poveznicu na odgovarajuće fondove i programe Europske unije za financijsko razdoblje 2021. – 2027. Financijska sredstva potrebna za provedbu strateških prioriteta i mjera procijenjena su u iznosu od 1.588.664.770 eura za razdoblje 2021. – 2027.⁴⁸ Trenutno osigurana sredstva kroz nacionalne programe i planove za pružanje bespovratnih EU sredstava ne ispunjavaju identificirane potrebe, te je potrebno nastaviti raditi na postupnom povećanju financijskih sredstava za bioraznolikost.

PRIJEDLOG CILJEVA: (GBF [CILJ 19](#))

- Do 2030. najmanje udvostručiti službenu razvojnu pomoć za bioraznolikost
- Do 2030. osigurati kontinuirani porast nacionalnog financiranja za bioraznolikost kroz povećavanje dostupnosti EU sredstava, ojačavanje inovativnih načina financiranja i jačanje sinergije s klimatskim financiranjem
- Tijekom 2025. izraditi nacionalnu metodologiju praćenja zelenih ulaganja kroz državni proračun te osigurati primjenu metodologije i izvještavanje u proračunskom ciklusu 2026.-2028.

5.6. RAVNOPRAVNOST SPOLOVA (GBF [CILJ 22](#) i GBF [CILJ 23](#))

Zakonom o ravnopravnosti spolova⁴⁹ razrađuju se Ustavom utvrđena ljudska prava i temeljne slobode i utvrđuju opće osnove za zaštitu i promicanje ravnopravnosti spolova, te definira i uređuje način zaštite od diskriminacije na temelju spola i stvaranje jednakih mogućnosti za žene i muškarce. Jedan od njegovih osnovnih ciljeva sadržan je u suzbijanju diskriminacije temeljem spola u čitavom nizu društvenih područja u kojima se ona pojavljuje. U ožujku 2023. godine donesen je Nacionalni plan za ravnopravnost spolova za razdoblje do 2027. godine⁵⁰ kojim se definiraju i uspostavljaju posebni ciljevi kojima se promiče i uspostavlja ravnopravnost spolova.

PRIJEDLOG CILJEVA:

- Do 2027. povećati zastupljenost žena u procesima javnog i političkog odlučivanja
- Do 2027. uvesti perspektivu ravnopravnosti spolova u javne politike

⁴⁸ 730,4 mil EUR iz Kohezijskog fonda i Europskog fonda za regionalni razvoj, 620,7 mil EUR iz Europskog fonda za poljoprivredu i ruralni razvoj, 106,3 mil EUR iz Europskog fonda za jamstvo u poljoprivredi, 96,2 mil EUR iz Europskog fonda za pomorstvo, ribarstvo i akvakulturu, 19,1 mil EUR kroz program LIFE, 8 mil EUR kroz INTERREG te 3,6 mil EUR iz Europskog socijalnog fonda te OBZOR-a.

⁴⁹ NN 82/08 i 69/17

⁵⁰ Odluka o donošenju Nacionalnog plana za ravnopravnost spolova za razdoblje do 2027. godine i Akcijskog plana za provedbu Nacionalnog plana za razdoblje do 2024. godine (NN 28/23)

<https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/NPRS%202027%20APRS%202024/Nacionalni%20plan%20za%20ravnopravnost%20spolova,%20za%20razdoblje%20do%202027..pdf>

Prilog 1: Tablični pregled predloženih ciljeva :

Predloženi nacionalni cilj	Ukoliko je primjenjivo, strateški i/ili zakonodavni akt kojim je propisana predmetna obveza	Pokazatelji (uključuje obavezne globalne pokazatelje i prema potrebi nacionalne pokazatelje)	GBF cilj
Do 2030. zakonski zaštititi 30 % morskih područja pod nacionalnom jurisdikcijom. Do 2030. obuhvatiti planovima upravljanja 100 % zaštićenih područja (uključujući područja ekološke mreže) proglašenih do 2026. godine	Obveza zadana i kroz Strategiju EU-a o bioraznolikosti za 2030. godinu i Novu strategiju EU-a za šume za 2030.	3.1 Pokrivenost zaštićenih područja i OECM-ova	Strateški cilj A Zaštititi i obnoviti prirodu Specifični cilj 3: Osigurati i omogućiti da se do 2030. najmanje 30 % kopnenih i vodenih te obalnih i morskih područja, posebno područja od posebne važnosti za bioraznolikost i funkcije i usluge ekosustava, učinkovito očuva i s njima upravlja kroz zaštićena područja i OECM.
Do 2030. poznato je stanje kopnenih stanišnih tipova na 90% površine njihove rasprostranjenosti, odnosno morskih stanišnih tipova na 50% površine njihove rasprostranjenosti	Obaveza zadana u Uredbi (EU) 2024/1991 o obnovi prirode i izmjeni Uredbe (EU) 2022/869	A.3 Crvena lista (indeks) A.4 Udio populacija unutar vrsta s učinkovitom veličinom populacije > 500 9.1 Koristi od održivog korištenja divljih vrsta 9.2 Postotak stanovništva u tradicionalnim zanimanjima BIN.9 Broj zemalja s pravnim instrumentima za reguliranje korištenja i trgovine divljim vrstama te poštivanje uobičajenog održivog korištenja od strane autohtonih naroda i lokalnih zajednica	Strateški cilj A Zaštititi i obnoviti prirodu Strateški cilj B Razvijati se u skladu s prirodom Specifični cilj 4: Osigurati hitne mjere upravljanja kako bi se zaustavilo izumiranje poznatih ugroženih vrsta izazvano ljudima i za oporavak i očuvanje vrsta, posebno ugroženih vrsta, kako bi se značajno smanjio rizik od izumiranja, kao i za održavanje i obnavljanje genetske raznolikosti unutar i između populacija autohtonih, divljih i udomačenih vrsta kako bi održale svoj potencijal prilagodbe, uključujući kroz <i>in situ</i> i <i>ex situ</i> prakse očuvanja i održivog upravljanja, te učinkovito upravljati interakcijama ljudi i divljih životinja kako bi se sukob između ljudi i divljih životinja za suživot sveo na najmanju moguću mjeru. Specifični cilj 9. Osigurati da je upravljanje i korištenje divljih vrsta održivo čime se osiguravaju društvene, ekonomske i ekološke koristi za ljude, posebno one u ranjivim situacijama i one koji najviše ovise o bioraznolikosti, uključujući kroz održive aktivnosti temeljene na bioraznolikosti, proizvode i usluge koje poboljšavaju bioraznolikost, te zaštitu i poticanje uobičajenog održivog korištenja od strane autohtonih naroda i lokalnih zajednica.
Do 2027. usvojiti nacionalni plan obnove koji sadrži strateške ciljeve obnove prirode Republike Hrvatske. Do 2030. uspostaviti mjere obnove na 30 % površine kopnenih stanišnih tipova u lošem stanju.	Obaveza zadana u Uredbi (EU) 2024/1991 o obnovi prirode i izmjeni Uredbe (EU) 2022/869	2.2 Površina pod obnovom	Strateški cilj A Zaštititi i obnoviti prirodu Strateški cilj B Razvijati se u skladu s prirodom Specifični cilj 2: Do 2030. je najmanje 30 % degradiranih kopnenih, vodenih te obalnih i morskih ekosustava pod učinkovitom obnovom, kako bi se poboljšala bioraznolikost i funkcije i usluge ekosustava, ekološka cjelovitost i povezanost. Doprinosi i specifičnom cilju 4.

Do 2030. uspostaviti mjere obnove na 30 % površine morskih stanišnih tipova u lošem stanju.			
Do 2027. ugraditi novo predložena područja za zaštitu u prostorni plan isključivog gospodarskog pojasa	Odluka o izradi Prostornog plana isključivoga gospodarskog pojasa Republike Hrvatske u Jadranskom moru. Zakon o prostornom uređenju (NN 153/13 , 65/17 , 114/18 , 39/19 , 98/19 , 67/23)	A.1 Crvena lista ekosustava A.2 Veličina prirodnih ekosustava 1.1 Postotak kopna i mora pokriven prostornim planiranjem koje uključuje bioraznolikost BIN.1 Broj zemalja koje koriste kopneno i morsko prostorno planiranje za identifikaciju područja od velike važnosti za biološku raznolikost u planiranju nacionalnog razvoja	Strateški cilj A Zaštititi i obnoviti prirodu Strateški cilj B Razvijati se u skladu s prirodom Specifični cilj 1: Osigurati da sva područja budu pod participativnim, integriranim i uključivim prostornim planiranjem i/ili učinkovitim procesima upravljanja koji adresiraju promjene korištenja zemljišta i mora, kako bi se gubitak područja od velike važnosti za bioraznolikost, uključujući ekosustave visokog ekološkog integriteta, svedu blizu nule do 2030., uz poštivanje prava autohtonih naroda i lokalnih zajednica.
Do 2030. osigurati porast poljoprivrednih površina za koje se dodjeljuje potpora za prakse koje doprinose bioraznolikosti. Do 2030. povećati poljoprivredne površine u ekološkoj proizvodnji na minimalno 180.000 ha odnosno na minimalno 12 % ukupno korištenog poljoprivrednog zemljišta. Do 2030. obuhvatiti planovima upravljanja za ekološku mrežu 100 % područja ekološke mreže koja uključuju šumska staništa.	Nacionalni akcijski plan razvoja ekološke poljoprivrede 2023.-2030.	10.1 Udio poljoprivredne površine pod produktivnom i održivom poljoprivredom 10.2 Napredak prema održivom šumarstvu NACIONALNI POKAZATELJI: Površina korištenog poljoprivrednog zemljišta pod ekološkom proizvodnjom (ha) Udio površina pod ekološkom proizvodnjom u ukupno korištenim poljoprivrednim površinama (%) Indeks populacija čestih vrsta ptica na poljoprivrednim staništima Indeks populacija travnjačkih vrsta leptira Indeks čestih vrsta ptica šumskih staništa	Strateški cilj A Zaštititi i obnoviti prirodu Strateški cilj B Razvijati se u skladu s prirodom Specifični cilj 10: Osigurati da se područjima pod poljoprivredom, akvakulturom, ribarstvom i šumarstvom upravlja na održiv način, posebno putem održivog korištenja bioraznolikosti, uključujući kroz znatno povećanje primjene praksi koje pogoduju bioraznolikosti, poput održive intenzifikacije, agroekoloških i drugih inovativnih pristupa, doprinoseći otpornosti i dugoročnoj održivosti i produktivnosti ovih proizvodnih sustava te sigurnosti hrane, kroz očuvanje i obnovu bioraznolikosti i održavanje doprinosa prirode ljudima, uključujući funkcije i usluge ekosustava.

Do 2030. preispitati postojeću regulaciju ribolova u zaštićenim područjima (uključujući područja ekološke mreže) i prema potrebi je nadograditi posebnim mjerama zaštite. Nastaviti ulaganja kroz sustav potpora/poticaja za održiv razvoj akvakulture na područjima koja doprinose očuvanju vrijednih vrsta i stanišnih tipova.	Izmjene Pravilnika o pojedinim tipovima alata, prema Zakonu o morskom ribarstvu (NN 62/17, 130/17, 14/19, 30/23, 14/24), (po potrebi) Pravilnik o provedbi mjere II.10. „Akvakultura koja osigurava usluge zaštite okoliša“ (“Narodne novine”, broj 90/24)	5.1 Udio ribljih stokova unutar sigurne biološke granice	Strateški cilj A Zaštititi i obnoviti prirodu Strateški cilj B Razvijati se u skladu s prirodom Specifični cilj 5: Osigurati da su korištenje, sakupljanje i trgovina divljim vrstama održivi, sigurni i zakoniti, sprječavajući prekomjerno iskorištavanje, minimizirajući utjecaje na neciljane vrste i ekosustave i smanjujući rizik od širenja patogena, primjenjujući ekosustavni pristup. Doprinos specifičnom cilju 3 i specifičnom cilju 10.
Nastaviti sa trendom smanjenja uporabe pesticida. Zadržati oligotrofno stanje obalnog područja te do 2030. godine smanjiti pritiske na kopnu kako bi se postigao silazni trend onečišćenja. Smanjiti utjecaj nautičkog turizma na morske ekosustave u zonama najvećih pritisaka od sidrenja i onečišćenja. Jačati znanja o utjecaju buke na morske organizme te uspostaviti regionalni pristup praćenju na Jadranu.	Strategija poljoprivrede RH do 2030. godine (NN 26/2022) Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine (NN 2/2023) Akcijski program Strategije upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem: Program mjera zaštite i upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem republike hrvatske do 2027. (NN 50/2024)	7.1 Indeks potencijala eutrofikacije obalnog područja 7.2 Koncentracija pesticida u okolišu Nacionalni pokazatelj: trofički indeks (TRIX)	Strateški cilj A Zaštititi i obnoviti prirodu Specifični cilj 7: Smanjiti rizike od onečišćenja i negativan utjecaj onečišćenja iz svih izvora do 2030. do razina koje nisu štetne za bioraznolikost i funkcije i usluge ekosustava, uzimajući u obzir kumulativne učinke, uključujući: smanjenje viška hranjivih tvari izgubljenih u okoliš za najmanje polovicu, između ostalih putem učinkovitijeg kruženja hranjivih tvari; smanjenje ukupnog rizika od pesticida i vrlo opasnih kemikalija za najmanje polovicu kroz integrirano upravljanje štetnicima, osnovano na znanstvenim spoznajama, uzimajući u obzir sigurnost hrane i ; te sprječavanje, smanjenje i rad na uklanjanju plastičnog onečišćenja.
Kontinuirano provoditi iskorjenjivanje ili kontrolu populacija IAS, posebno na prioritetnim područjima.	Zakon o sprječavanju unošenja i širenja stranih te invazivnih stranih vrsta i upravljanju njima (NN 15/18, 14/19)	6.1 Stopa uspostavljanja invazivnih stranih vrsta BIN.6 Broj zemalja koje usvajaju odgovarajuće nacionalno zakonodavstvo i osiguravaju odgovarajuće resurse za sprječavanje ili kontrolu invazivnih stranih vrsta	Strateški cilj A Zaštititi i obnoviti prirodu Specifični cilj 6: Ukloniti, minimizirati, smanjiti i/ili ublažiti utjecaje IAS na bioraznolikost i usluge ekosustava identificiranjem i upravljanjem putovima unošenja stranih vrsta, sprječavanjem unošenja i uspostavljanja prioritetnih invazivnih stranih vrsta, smanjenjem stopa unošenja i uspostavljanja drugih poznatih ili potencijalnih IAS za najmanje 50 % do 2030., i iskorjenjivanjem ili kontroliranjem IAS, posebno na prioritetnim mjestima, kao što su otoci.

Dati prednost rješenjima temeljenim na prirodi prilikom kreiranja politika i provedbe projekata. Do 2030. povećati ukupne ponore ugljika na 5.527 Mt CO₂ eq.	Strategija prilagodbe klimatskim promjenama u Republici Hrvatskoj za razdoblje do 2040. godine s pogledom na 2070. godinu (NN 46/2020) Uredba (EU) 2018/841 i Uredba (EU) 2023/839 (LULUCF) Integrirani nacionalni energetski i klimatski plan Republike Hrvatske za razdoblje od 2021. do 2030.	BIN.8 Broj zemalja s nacionalno određenim doprinosima, dugoročnim strategijama, nacionalnim planovima prilagodbe i komunikacijama prilagodbe koje odražavaju bioraznolikost B.1 Usluge koje osiguravaju ekosustavi*	Strateški cilj A Zaštititi i obnoviti prirodu Strateški cilj B Razvijati se u skladu s prirodom Specifični cilj 8: Smanjiti utjecaj klimatskih promjena i zakiseljavanja oceana na bioraznolikost i povećati otpornost kroz ublažavanje, prilagodbe i smanjenja rizika od katastrofa, uključujući rješenjima temeljenim na prirodi i/ili ekosustavnom pristupu, uz minimiziranje negativnih i poticanje pozitivnih učinaka klimatskih aktivnosti na bioraznolikost. Specifični cilj 11: Obnoviti, održavati i povećati doprinos prirode ljudima, uključujući funkcije i usluge ekosustava, kao što su regulacija zraka, vode i klime, zdravlje tla, oprašivanje i smanjenje rizika od bolesti, kao i zaštita od prirodnih opasnosti i katastrofa, kroz NBS i/ili pristupe temeljene na ekosustavima za dobrobit svih ljudi i prirode.
Do 2030. godine unaprijediti, raširiti, povezati i učiniti lako dostupnom zelenu infrastrukturu u urbanim područjima.	Program razvoja zelene infrastrukture u urbanim područjima za razdoblje 2021. do 2030. godine	12.1 Prosječni udio izgrađenog područja gradova koji je zelena/plava površina za javnu uporabu dostupna svima BIN.12 Broj zemalja s planovima urbane održivosti koji se odnose na zeleno i/ili plavo upravljanje prostorom Nacionalni pokazatelj: Površine zelene infrastrukture u građevinskim područjima gradova i općina (ha)	Strateški cilj A Zaštititi i obnoviti prirodu Strateški cilj B Razvijati se u skladu s prirodom Specifični cilj 12: Značajno povećati područje i kvalitetu te povezanost, pristup i koristi od zelenih i plavih površina u urbanim i gusto naseljenim područjima na održiv način da doprinosi očuvanju i održivom korištenju bioraznolikosti te osigurati urbano planiranje koje uključuje bioraznolikost, na način da poštuje autohtonu bioraznolikost, ekološku povezanost i cjelovitost, poboljšanje i dobrobiti ljudskog zdravlja, povezanost s prirodom te doprinos uključivoj i održivoj urbanizaciji i pružanju funkcija i usluga ekosustava.
Do 2028. godine smanjiti nastanak otpada od hrane za 30 %. Do 2030. godine povećati stopu recikliranja komunalnog otpada na 55 %.	Plan sprječavanja i smanjenja nastajanja otpada od hrane (NN 156/2022) - kvantitativni pokazatelj Nacionalna razvojna strategija (NN 13/2021)- pokazatelj učinka	BIN.16 Broj zemalja koje razvijaju, usvajaju ili provode političke instrumente usmjerene na podupiranje prijelaza na održivu potrošnju i proizvodnju (SDG indikator 12.1.1) Nacionalni pokazatelj: Količina proizvedenog otpada od hrane.	Strateški cilj A Zaštititi i obnoviti prirodu Strateški cilj B Razvijati se u skladu s prirodom Specifični cilj 16: Osigurati da se ljudi potiču i da im se omogući da donose odluke o održivoj potrošnji, uključujući uspostavu politika, zakonodavnih ili regulatornih okvira, poboljšanje obrazovanja i pristupa relevantnim i točnim informacijama i alternativama, te do 2030. smanjiti globalni otisak potrošnje na pravedan način, uključujući prepolovljenje globalnog otpada od hrane, značajno smanjenje prekomjerne potrošnje i bitno smanjenje stvaranja otpada kako bi svi ljudi mogli živjeti u skladu s Majkom Zemljom.

Osigurati dostupnost poticaja s pozitivnim utjecajem na bioraznolikost te poticati njihovo korištenje. Do 2026. identificirati potpore koje su štetne za okoliš te ih do 2030. reformirati i/ili ukinuti.	8. Opći program djelovanja Unije za okoliš do 2030	18.1 Uspostavljeni pozitivni poticaji za promicanje očuvanja bioraznolikosti i održivog korištenja 18.2 Vrijednost subvencija i drugih poticaja štetnih za bioraznolikost koji su ukinuti, postupno ukinuti ili reformirani	Strateški cilj A Zaštititi i obnoviti prirodu Strateški cilj B Razvijati se u skladu s prirodom Strateški cilj D Ulaganje i suradnja Specifični cilj 18: Identificirati do 2025. i ukinuti, postupno ukinuti ili reformirati poticaje, uključujući subvencije, štetne za bioraznolikost, na proporcionalan, pravedan, pošten, učinkovit način, dok ih značajno i postupno smanjuje za najmanje 500 milijardi američkih dolara godišnje do 2030., počevši od najštetnijih poticaja, te povećati pozitivne poticaje za očuvanje i održivo korištenje bioraznolikosti.
Do 2030. osigurati potpunu primjenu zakonodavnog okvira kojim se osigurava praćenje, procjena i objava rizika, ovisnosti i utjecaja na bioraznolikost poduzeća obveznika EU zakonodavnog okvira za održivo financiranje.	Obveza prema Direktivi 2022/2464 u pogledu korporativnog izvješćivanja o održivosti	15.1 Broj tvrtki koje izvješćuju o otkrivanju rizika, ovisnosti i utjecaja na bioraznolikost BIN.15 Broj zemalja koje poduzimaju pravne, administrativne ili političke mjere kako bi osigurale postizanje cilja 15	Strateški cilj A Zaštititi i obnoviti prirodu Strateški cilj B Razvijati se u skladu s prirodom Strateški cilj C Poštena i ravnopravna podjela dobiti Strateški cilj D Ulaganje i suradnja Specifični cilj 15: Poduzeti zakonske, administrativne ili političke mjere za poticanje i omogućavanje poslovanja, a posebno za osiguranje da velike i transnacionalne tvrtke i financijske institucije: (a) redovito prate, procjenjuju i transparentno objavljuju svoje rizike, ovisnosti i utjecaje na bioraznolikost, uključujući zahtjeve za sve velike, kao i transnacionalne tvrtke i financijske institucije duž njihovih operacija, opskrbnih i vrijednosnih lanaca i portfelja; (b) pružaju informacije potrebne potrošačima za promicanje održivih obrazaca potrošnje; (c) Izvješćavaju o usklađenosti s ABS propisima i mjerama, kako je primjenjivo; kako bi se postupno smanjili negativni utjecaji na bioraznolikost, povećali pozitivni učinci, smanjili rizici povezani s bioraznolikošću za poslovne i financijske institucije te promicale radnje za osiguravanje održivih obrazaca proizvodnje.
Do 2028. uspostaviti novi modul za račune ekosustava u ekonomske račune okoliša.	Obveze prema Uredbi o izmjeni Uredbe (EU) br. 691/2011 u pogledu uvođenja novih modula ekonomskih računa okoliša	BIN.14 Broj zemalja s nacionalnim ciljevima za integriranje vrijednosti bioraznolikosti u politike, propise, planiranje, razvojne procese, strategije i račune za smanjenje siromaštva na svim razinama, osiguravajući da su vrijednosti bioraznolikosti uključene u sve sektore i integrirane u procjene utjecaja na okoliš	Strateški cilj B Razvijati se u skladu s prirodom Strateški cilj D Ulaganje i suradnja Specifični cilj 14: Osigurati potpunu integraciju bioraznolikosti u politike, propise, procese planiranja i razvoja, strategije iskorjenjivanja siromaštva, SPUO i, prema potrebi, nacionalno računovodstvo, unutar i među svim razinama vlasti i u svim sektorima.

Kontinuirano održavati i nadograđivati ISZP. Kontinuirano prikupljati nove podatke o stanju prirode te ažurirati postojeće. Do 2028. kartirati preostala područja morskih staništa te kontinuirano ažurirati karte morskih i kopnenih staništa.		Za sada ne postoji globalni pokazatelj za cilj 20. 21.1 Pokazatelj o informacijama o bioraznolikosti za praćenje globalnog okvira za bioraznolikost Nacionalni pokazatelj: Rast broja opažanja vrsta u bazi bioraznolikosti ISZP	Strateški cilj A Zaštititi i obnoviti prirodu Strateški cilj B Razvijati se u skladu s prirodom Strateški cilj C Poštena i ravnopravna podjela dobiti Strateški cilj D Ulaganje i suradnja Specifični cilj 20: Ojačati izgradnju kapaciteta i razvoj, pristup tehnologiji i prijenos tehnologije te promicati razvoj i pristup inovacijama i tehničkoj i znanstvenoj suradnji, kako bi se zadovoljile potrebe za učinkovitom provedbom, posebno u zemljama u razvoju, poticanje zajedničkog tehnološkog razvoja i zajedničkih znanstvenih istraživačkih programa za očuvanje i održivo korištenje bioraznolikosti i jačanje znanstvenih istraživanja i kapaciteta za praćenje, razmjerno ambiciji ciljeva globalnog okvira. Specifični cilj 21: Osigurati da najbolji dostupni podaci, informacije i znanje budu dostupni donositeljima odluka, provediteljima i javnosti za usmjeravanje učinkovitog i pravednog upravljanja, integriranog i participativnog upravljanja bioraznolikošću, te za jačanje komunikacije, podizanja svijesti, obrazovanja, praćenja, istraživanja i upravljanja znanjem.
Donijeti i provesti potrebne mjere za uspostavu cjelovitog sustava za pristup i podjelu dobiti od korištenja genetskih resursa, te provjeru usklađenosti korisnika.	Obveze prema Uredbi (EU) br. 511/2014 o mjerama usklađivanja za korisnike Protokola iz Nagoye i pripadajućoj provedbenoj Uredbi (EU) br. 2015/1866	C.1 Pokazatelj primljenih novčanih dobiti C.2 Pokazatelj primljenih nenovčanih dobiti BIN.C.13 Broj zemalja koje imaju operativne zakonodavne, administrativne ili političke okvire koji se odnose na cilj 13	Strateški cilj C Poštena i ravnopravna podjela dobiti Specifični cilj 13: Poduzeti učinkovite zakonodavne, političke, administrativne mjere i mjere za izgradnju kapaciteta na svim razinama, prema potrebi, kako bi se osigurala poštena i ravnopravna podjela dobiti koja proizlazi iz korištenja genetskih resursa i informacija o digitalnom slijedu genetskih resursa, kao i tradicionalnog znanja povezanog s genetskim resursima, i olakšavanje odgovarajućeg pristupa genetskim resursima, te do 2030. omogućavanje značajnog povećanja podijeljene dobiti, u skladu s primjenjivim međunarodnim instrumentima za ABS.
Održavati, i po potrebi, kontinuirano nadograđivati postojeći nacionalni sustav biološke sigurnosti te provoditi potrebne mjere.		BIN.17 Broj zemalja s kapacitetom i uspostavljenim mjerama koje se odnose na cilj 17	Strateški cilj A Zaštititi i obnoviti prirodu Strateški cilj B Razvijati se u skladu s prirodom Strateški cilj C Poštena i ravnopravna podjela dobiti Strateški cilj D Ulaganje i suradnja Specifični cilj 17: Uspostaviti, ojačati kapacitete i provesti u svim zemljama mjere biološke sigurnosti kako je navedeno u članku 8(g) Konvencije i mjere za rukovanje biotehnologijom i raspodjelu njezinih dobiti kako je navedeno u članku 19. Konvencije.
Do 2030 najmanje udvostručiti Službenu razvojnu pomoć za bioraznolikost Do 2030. osigurati kontinuirani porast nacionalnog financiranja za bioraznolikost kroz povećavanje dostupnosti EU sredstava, ojačavanje inovativnih načina	Obaveza prema OECD : osigurati sredstva Službene razvojne pomoći za okoliš (tzv. Rio markeri) uključujući za bioraznolikost	D.1 Međunarodno financiranje iz javnih sredstava, uključujući službenu razvojnu pomoć za očuvanje i održivo korištenje bioraznolikosti i ekosustava D.2 Nacionalno financiranje iz javnih sredstava očuvanja i	Strateški cilj D Ulaganje i suradnja Specifični cilj 19: Znatno i kontinuirano povećati razinu financijskih sredstava iz svih izvora, na učinkovit, pravodoban i lako dostupan način, uključujući nacionalne, međunarodne, javne i privatne izvore, mobilizirajući najmanje 200 milijardi američkih dolara godišnje do 2030., uključujući: (a) Povećanje ukupnih međunarodnih financijskih sredstava iz razvijenih zemalja, uključujući SRP, i iz zemalja koje dobrovoljno preuzimaju obveze stranaka razvijenih zemalja, zemljama u razvoju (i ostalim), na najmanje 20 milijardi USD godišnje do 2025. i na najmanje 30 milijardi USD godišnje do 2030.;

financiranja i jačanje sinergije s klimatskim financiranjem Tijekom 2025. izraditi nacionalnu metodologiju praćenja zelenih ulaganja kroz državni proračun te osigurati primjenu metodologije i izvještavanje u proračunskom ciklusu 2026.-2028.		održivog korištenja bioraznolikosti i ekosustava D.3 Privatno financiranje (nacionalno i međunarodno) očuvanja i održivog korištenja bioraznolikosti i ekosustava	(b) Značajno povećanje mobilizacije nacionalnih resursa (c) Jačanje privatnog financiranja, promicanje mješovitog financiranja, provedba strategija za prikupljanje novih i dodatnih resursa i poticanje privatnog sektora na ulaganja u bioraznolikost (d) poticanje inovativnih shema kao što su plaćanja za usluge ekosustava, zelene obveznice, kompenzacije i krediti za bioraznolikost te mehanizmi dijeljenja koristi (e) Optimiziranje zajedničkih koristi i sinergija financiranja usmjerenih na bioraznolikost i klimatske krize; (f) Jačanje uloge kolektivnih akcija, aktivnosti usmjerenih na Majku Zemlju i netržišnih pristupa, uključujući upravljanje prirodnim resursima temeljeno na zajednici te suradnju i solidarnost civilnog društva s ciljem očuvanja bioraznolikosti; (g) povećanje djelotvornosti, učinkovitosti i transparentnosti pružanja i korištenja resursa.
Do 2027. povećati zastupljenost žena u procesima javnog i političkog odlučivanja Do 2027. uvesti perspektivu ravnopravnosti spolova u javne politike.	Nacionalni plan za ravnopravnost spolova za razdoblje do 2027. godine (NN 28/2023)	BIN.22 Broj zemalja koje priznaju zakonska prava autohtonih naroda i lokalnih zajednica, branitelja ljudskih prava u vezi okoliša, žena, mladih i osoba s invaliditetom u odnosu na njihove tradicionalne teritorije, kulture i prakse BIN.23 Broj zemalja u kojima pravni okvir (uključujući običajno pravo) jamči jednaka prava žena na vlasništvo nad zemljom i/ili kontrolu	Strateški cilj A Zaštititi i obnoviti prirodu Strateški cilj B Razvijati se u skladu s prirodom Strateški cilj C Poštena i ravnopravna podjela dobiti Strateški cilj D Ulaganje i suradnja Specifični cilj 22: Osigurati potpunu, pravednu, uključivu, učinkovitu i rodno-osjetljivu zastupljenost i sudjelovanje u donošenju odluka te pristup pravosuđu i informacijama u vezi s bioraznolikošću od strane autohtonih naroda i lokalnih zajednica, poštujući njihove kulture i njihova prava nad zemljom, teritorijima, resursima, i tradicijskih znanja, kao i žena i djevojaka, djece i mladih te osoba s invaliditetom i osigurati punu zaštitu zaštitnika ljudskih prava u okolišu. Specifični cilj 23: Osigurati ravnopravnost spolova u provedbi kroz rodno osjetljiv pristup, gdje sve žene i djevojke imaju jednake mogućnosti i sposobnosti doprinijeti trima ciljevima Konvencije, uključujući priznavanje njihovih jednakih prava i pristupa zemljištu i prirodnim resursima te njihovo potpuno, ravnopravno, značajno i informirano sudjelovanje i vodstvo na svim razinama djelovanja, angažmana, politike i donošenja odluka vezanih uz bioraznolikost.

Strateški cilj A Zaštititi i obnoviti prirodu

Cjelovitost, povezanost i otpornost svih ekosustava se održava, poboljšava ili obnavlja, čime se značajno povećava područje prirodnih ekosustava do 2050.;

Zaustavljeno je izumiranje poznatih ugroženih vrsta prouzrokovano ljudskim djelovanjem, a do 2050. stopa izumiranja i rizik svih vrsta smanjeni su deseterostruko, a brojnost domaćih divljih vrsta povećana je na zdrave i otporne razine;

Održava se genetska raznolikost unutar populacija divljih i udomaćenih vrsta, čuvajući njihov adaptivni potencijal.

Strateški cilj B Razvijati se u skladu s prirodom

Bioraznolikost se koristi i njome se upravlja na održiv način, a doprinosi prirode ljudima, uključujući funkcije i usluge ekosustava, se vrednuju, održavaju i poboljšavaju, pri čemu se oni koji su trenutno u opadanju obnavljaju, podržavajući postizanje održivog razvoja za dobrobit sadašnjih i budućih generacija do 2050.

Strateški cilj C Poštena i ravnopravna podjela dobiti

Novčane i nenovčane dobiti od korištenja genetskih resursa i informacija o digitalnim slijedovima genetskih resursa i tradicionalnog znanja povezanog s genetskim resursima, prema potrebi, dijele se pošteno i ravnopravno, uključujući, prema potrebi, s autohtonim narodima i lokalnim zajednicama, i značajno su povećane do 2050., dok se osigurava odgovarajuća zaštita tradicionalnog znanja povezanog s genetskim resursima, čime se pridonosi očuvanju i održivom korištenju bioraznolikosti, u skladu s međunarodno dogovorenim instrumentima za ABS.

Strateški cilj D Ulaganje i suradnja

Odgovarajuća sredstva provedbe, uključujući financijska sredstva, izgradnju kapaciteta, tehničku i znanstvenu suradnju te pristup i prijenos tehnologije za potpunu provedbu GBF-a osigurana su i ravnopravno dostupna svim strankama, posebno zemljama u razvoju, najmanje razvijenim zemljama i malim otočnim državama u razvoju, kao i zemljama s gospodarstvima u tranziciji, postupno smanjujući jaz u financiranju bioraznolikosti od 700 milijardi dolara godišnje i usklađujući financijske tokove s GBF-om i vizijom bioraznolikosti do 2050.